

Лезги газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр, дидед чал хуъх!

1920-йисалай акътазава

N 26 (10983) хемис 1-ильт, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Чкаяр гзафарзана

Дагъустандин здравоохраненидин министерстводи республикадин духтурханайра коронавирус актнавайбур къабулдай алла чкаяр кардик кутазва. Ведомстводин приказдин бинедаллаз, медицинадин са шумуд идара, шаз хыз, ковид-госпиталриз элкъурдайвал я. Абурун жергедик РБВЛ-ни (Республиканская больница восстановительного лечения) актнава.

Къейд ийин хыи, и духтурханадин стационарда, санлай къачурла, 240 чарпай ава, абур вири кислороддалди таъминарнава. Ина медицинадин рекъял алай аямдин цийи технологияр кардик ква, гъя жергедай яз компьютердин томографни. Духтурин гафаралди, ихътин томографди пешекариз, энгел тавуна, духтурханадив агақъарзай коронавирус актнавайбур стаплжем хъянвани, хъянвачни тайнардай мумкинвал гузва.

Рикел хкин, РБВЛ виликдай къве сеферда ковид-госпиталдиз элкъурнай: аллатай йисан гатфариз ва зулхъяй. Ина 1000-дав агақъана коронавирусик начагъбур сагъар хъувуна.

РБВЛ-дин къилин духтур Нурмегъамед Загайлован гафаралди, духтуар исятдани фендингар тегъульндиз акси женгиник экечлиз гъазур я.

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Къасумхуърел - руѓдин сувар!

Къагъиман ИБРАГИМОВ

25-иондиз Сулейман-Стальский райондин Къасумхуърун культурадин дараматдин вилик квай майдандал лезги халкъдин къагъиманвиллин “Шарвили” эпосдин 21-сувар шад гъалара къиле фена. Ана Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидуллагъ Мегъамедова, мергъяматлу “Умуд” фондунин векил Савин Велиева, райондин собранидин депутати, интеллигенциядин, общественный тешкилратин ва СМИ-рин векилри, жемятди иштиракна.

Мярекат къиле физвай майдан суварин къайдада безетмишнавай. Зурнечирик дестеди тамамарзавай милли авазирики инсанар къуд патахъай суварин майдандал къват! жезва.

Культурадин дараматдин фойеда жуъреба-жуъре выставакайри - “Лезги халкъдин къагъиманвиллин “Шарвили” эпос”, “Авахъа, дидедин чал”, “Лезги пресса. Тарих ва алай аям”, “Культурадин центр “Куъредин ярар”, “Стал Сулейманнан ктабар” ва гъакнин Дагъустандин маса писатеринин шаирин ктабри жемят чепел желбазва. Майдандин къваларив художник Низами Агъмедханован гъили чугунвай шикиртин, хъенччин къапарин устларар тир Шакир Шерифован ва К. Керимханован, “Шарвили” эпосдин бинедаллаз аялри чугунвай шикиртин ва маса выставакайр кардик ква, инсанрин циргъи абунал элкъевзва. 70 литр физвай чай разгвой самовардин патав къват! хъянвайбуруз Къасумхуърун администрациядин работни Raizat Babaevadi чай хъун тек-

лифзава. Са тимил а патал хыз кланзавай хъял садас къайи ятар пулсуз гузва.

Мярекат къиле тухузвай маштубур та-мада Ярагъимед ЯРАГЪМЕДОВА тебрик-дин гаф Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВАЗ гузва.

- Халкъдин къудрат, утквемвал, дира-башвал, мердвал къалурзавай лезги халкъдин къагъиманвиллин “Шарвили” эпосдин 21-сувар къе чна шад гъалара къейдзава, - лагъана ада. - Им гъаклан месэла туш. Жуъреба-жуъре ихтилатар ийзвай инсанарни амазма. Лагъана кланда хыи, Шарвили ни ятлани, вуч ятлани лагъана, тукъурнавай инсан туш. Тарихдин делилри къалурзавайвал, ам гъакъицатда хъанва. Халкъдин сиверай сивериз, не-силирлай несирил физ, адан тарих къве агъзур йисав агақнава ва къе чна и кардап дамахни ийзва.

Чи къадимлувал къалурун патал, Шарвилидикай сивин эсерар вири къватна, чехи эпос арадал гъанва. Эпосдикай рахадайла, литературадин и чехи эсер чав ага-къарнавай Забит Ризванован, Байрам Салимован, Агъед Агъаеван тъварар къуна кланда. “Шарвили” эсердиз илимдин веревирдер, баянар ганвай алимар - Гъажиев, Гъаниева, Агъаширинова ва масабур гъамиша чи рикел алайди я.

“Шарвили” сувариз вичин эгъмият, метлебувал ава, “Шарвили” эпосди чи халкъ сад ийзва. Анын чаз чи халкъди чугунвай зегъмет, тарихда хъянвай вакъиляр, Шарвилидин вичин хайи халкъдихъ галаз авай алакъа, чалалан гъурчевгавал, ана къалурнавай чи халкъдин чехи дережа, къуччагъвал, жуъртлувал, викъегъвал, Ватан хъунин ва кълан хъунин гъиссер аквазва. Гъаниз килигна, къве агъзур йисав агақнавай эпос чи ақалтзавай несирил агақъарна, абур гележедани эпосдин къа-

матра авай гъерекатралди, тарихдин вакъиайралди тербияламишна кланда. Эпосдин сувари чи халкъ сад ийзва, ақалтзавай несирил ватанпересвилик фикиррал желбазва - им чи руѓдин игътияж я. Шарвили чи халкъдин вири я. Яшамишрай Шарвилидин руѓь ва ада чаз тунвай Ватан кълан хъунин ва инсанвиллин весияр! Квез сувар мубаракрай, къу къвалера шадвилер хъурай!

Гъамидуллагъ МЕГЬАМЕДОВ: -21 йисуз икъ тешкиллудаказ къиле физвай сувар чна чи лезги халкъдин агалкъун яз гъисабзава. Сувар гъар йисуз вини дережада аваз къиле тухуниз килигна, Шарвилидин сувариз республикадин суварин дережада ганва. Шарвили, чи ата-бубайрин, дидебу-байрин адетар рикел хана, абурукай чна хийр къачуна, ақалтзавай несирил дузы тербия гузвай сувар я. Заз инал и сувар тешкилуник къиль кутур, икъван йисара вини дережада аваз ам къиль тухузвай тешкилатчи Имам Музамудинович Ярагъимедов сагърай лугъуз кланзава. Түгъвалдиз килигна, аллатай йисуз сувар тухуз хъяначтани, САНПИН-дин нормайрал амал авуна, алай йисуз тешкиллувилин комитетди Шарвилидин сувар гъар районда тухудай къарап къабулна. Квез сувар мубаракрай, къу къвалера берекатар хъурай!

Савин ВЕЛИЕВ: - Гъурмутлу жемят, мугъманар, за квэз Имам Музамудиновичан патай Шарвилидин сувар рикъин сид-къидай мубаракзава. Квэз чизвайвал, Шарвилидин Ватан Ахъчевъяр я. Түгъвалдиз килигна, къе чна сувар Къасумхуърел тухузва. Сувар тешкиллайдалай инихъ Имам Музамудиновича тешкилнавай мерьяматту “Умуд” фондунай спортдин, культурадин, илимдин ва маса хилерай

▶ 2

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Вуна раб янавани?

Коронавирусдин вилик пад гъык! къада? Адан винел гъалибвал къачуз жедай яракъ авачни? Духтурри, пешекарри гъисабзайвал, түгъвалдихъ галаз акси женгина виридалайни гужлу къуват адаа акси раб ягъун я. Махачъалада авай алишверишдин са карханада къеалахзавай Замир Алиевани гъык! фикирзава.

▶ 2

ЖЕМИЯТ

“Лезгийрин вахт...”

Россияда вишералди милләттар, чалар, культураяр, литератураяр, адәттар, къилихар санал ала. Санал чун тарихдин къемлен рехъни фенва. Чун хушуналди Россиядин государстводин къаюмвиллик экечлай XIX асирдин эхирар къачуртлани, вири россиявирхъ галаз санал лезгияр фенвай рехъни вакъиайралди ацлайди я.

▶ 4

МЕДЕНИЯТ

“Дагъвияр” фестиваль

2012-йисалай ЮНЕСКО-дин къаюмвиллик кваз къиле тухузвай “Дагъвияр” международный фестивалдин къилин макъсад Дагъустандин, Россиядин ва дүньядин халкъарин милли медениятдин ирс хүн ва вилик тухун, жуъреба-жуъре халкъарин арада дүстүлил алақъаяр мягъкемарун я.

▶ 5

ЭКОНОМИКА

Шалманар дегишарзана

Гъилевай йисуз чи вилик районда къуль-не хъанвай къеван вири шалманар дегишарзунин, 112 шалман түккүр хъувунин ва 6,5 километрдин мензилда ЛЭП-ар тамамдиз ремонтуни везифа ква. И къалах активидаказ къиле тухузва. Гъелегиз 30 шалман эцигнава, къайдадай акъатнавай трансформаторар ремонтзава.

▶ 7

САГЪЛАМВАЛ

Рикъ - михъ, гыл - къезил

М.Мамеевади чаз лагъайвал, аялрин отделенида медицинадин 15 къултузгъици къеалахзава. Абурух виридахъ къеалахдин гъаф йисарин тежриба ава. Къилди къачуртла, отделенидин пешекарар са вацарапай 18 йисал къеведалди яшара авай аялрин сагъламвиллин къарапулда акъазнава.

▶ 9

ХАБАРАР

Адан илимдин дережаяр

Ада Россиядин, вири халкъарин жуъреба-жуъре конференцийра иштиракзава, ингипис чални чизва. Бажарагълу алимдин къелемдикай цудралди илимдин макъала-яр, монографияр, ктабрин къилдин паяр хкатнава. Вузрин студенттар патал Москвада чапдай акъуднавай “Технология консервов и пищеконцентратов”, “Машины и аппараты пищевых производств” учебникрин пуд автордикай сад Эльвира Аминова я.

▶ 12

Къасумхурел - руғьдин сувар!

1

чехи агалкүнар къазанишнавайбуруз пулдин премияр ва багъя пишкешар гузва. Къенин нубатдин суваризни тешкилувилин комитетди Ҷуд премия тайинарнава".

С.Велиева "Шарвилли" эпосдин сувариз гъазурвилер акваз ашкъидалди мярекатар тухтай "Къуредин ярар" культурадин центрадин председатель Альмединаш Альмединашевав, художник Низами Альмединашевав, УОдин ИМЦ-дин методист Назират Азимовадив, ЦТКНР-дин директордин заместитель Ярагъмед Ярагъмедовав, райондин аялрин художественный школадин муаллим Вагъаб Рамазановав, ЦБС-дин Нуцъфуғърин филиалдин заведующий Закират Мегъамедовадив, лезги чалан муаллим тир Кадрина Багышевадив, Лариса Алисултановадив, Диана Мегъамеднабиевадив ва Диляра Идрисовадив сертификатарни пулдин премияр вахкана.

Райондин администрациядин къилин патай сувариз гъазурвилер акунин рекъе активнидаказ иштиракай "Аманат" твар алай Сардархурӯын аялрин бахчадин тербиячи Насрулаевадиз тъварцин сят, райондин ЦТКНР-дин Бутхурун филиалдин заведующий Назират Ханбалаевадиз ва райондин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарай комитетдин директор Надир Эфендиевапутар хажунай къенкъве чка къур Азим Абакаровав, яргъаз хадарунай 1-чка къур Мурсал Мегъихановав ва цил ялунай гъалибичи хайи Къасумхурӯын 1-нумрадин ДЮОСШ-дин коммандадиз, гъакъни приздин чаяр къурбуруз пулдин премияр гана.

Вижевай концертдин программани гъазур-

навай. Амина Мирзоевади, Камила Эмировади, Амирхан Шагъазова "Шарвилли" эпосдин фасағатдиз чукар көлнә, "Леккур" ансамблди къульдер авуна. Мугъмандин астанай "Гияр" ансамблди, чқадин ЦТКНР-дин хорди, ДМШдин квартетди ва тербиячийри тамамарай "Шарвилли" манияр чаз гзаф хуш хъана. Гъар са нума сад-садалай ақваван хъсанздавай хъи, чун эхирдади килигна, хъсандин ял яна.

Адёт хъанвайвал, "Шарвилли" эпосдин сувариз цил ялунай, путар хажунай ва арай чқадилай яргъаз хадарунай ақъажунарни къиле фена. Абурун нетижайриз килигна, спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарай комитетдин директор Надир Эфендиевапутар хажунай къенкъве чка къур Азим Абакаровав, яргъаз хадарунай 1-чка къур Мурсал Мегъихановав ва цил ялунай гъалибичи хайи Къасумхурӯын 1-нумрадин ДЮОСШ-дин коммандадиз, гъакъни приздин чаяр къурбуруз пулдин премияр гана.

Надир Эфендиевавъ галаз авур сүгъбетдай малум хайивал, мярекатар башламишдалди виллик райондин спорткомитетди жегъилрин парламентни волонтерар галаз санал, сувариз талукъарна, Агъа Стандал алай Станд Сулейманов музейдилай Къасумхурӯын майдандаг велосипедраллас чукурун тешкилна.

Милли суварин сергъятра аваз Сулейман-Стальский района культурадинни илимдин, рикл аладардай ва спортдин хейлин мярекатарни тешкилнавай.

Кеферпатан шегъерда

Алатай гъафтеда Дагъустандин Къилин везифаляр вахтуналди тамамарзай Сергей Меликов Кеферпата авай Южно-Сухокумск шегъердиз мугъман хъана. Ам сифте нубатда Восточно-Сухокумск поселокдивай 4 километрдин яргъа авай гъайванар куҷарздавай хъутътъун къишларин чилериз килигна. Малум хайивал, ичилер яваш-яваш къумадик акатзава.

Инглай виллик фәйи чкайрани райондин Къилин яшайишдин идаарай, дараматар авай чкайриз фикир гузвой. Южно-Сухокумск шегъердин региондин Къиль цийиз эзигнавай "Ромашка" твар алай аялрин бахчадиз килигна. Ахпа ада аялрин бахчадин къаншарда авай къве обежжитидал къил чулуна. Абурукай сада агъалияр яшайишдин рекъяр хъудай управление ва мұкуддан агъалийриз яшайишдин рекъяр къуллугъдай комплексный центр авай.

Общежитияр авай гъалдиз баяндар гудайла, Сергей Меликова малумарна хъи, агъалийриз яшамиш жедай къулай шартлар тешкилн патал талуку пешекарар ракъурда ва дараматар авай гъал ахтармисда. Гъа са вахтуnda региондин Къили общежитийра яшамиш жезвай агъалийриз коммунальный къуллугърн пулар вахтуnda гун истемишна. Гык лагъайтла, и пуларин ғысадбай ЖКХ-дин ва яшайишдин къвалер ремонтдай фонд арадал къвезэва. Идахъ галаз сад хъиз яшайишдин къвалерин хусуси товариществони тешкилн теклифна.

Региондин Къиль здравоохраненидин идарайизни фена. Коронавирусдин акси рапар ядай пункт ауҳнавай поликлиника када региондин Къили шегъерда рапар язлавай тъал чирна. Малум хайивал, шегъердин медицинадин идаарай герек вири тадаракралди, дармандылди, вакцинадалди таъмин я.

Идалай гъутъуниз С.Меликов физкультурдин спортдин комплексдиз, "НК Роснефть-Дагнефть" ПАО-дин къилин имаратриз, Южно-Сухокумскдин электромеханический заводдиз, "Михъи яд" ФЦП-дин сергъятра аваз эзигнавай чиркин ятар михъдай имаратрикай садаз килигна. Чир-

кин ятар михъдай къвед лагъай имарат 2014-йисуз эзигиз гъиле къунай, амма финансар авачирвилай эзигунар ақвазарнавай. Алай вахтунда и эзигунар РФ-дин "СКФО виллик тухун" госпрограммадик күтнава. 2022-2024-йисара и проект эзигна ишлемешиз вахкун лазим я.

Кеферпатан шегъердилай гъутъуниз Сергей Меликов Ногъай райондикъ илифна. Орта-Тюбе хуъре Республикадин регъбер 200 аял патал эзигнавай цийиз школадин дараматдиз килигна. Ина ам алава тарсариз астанай аялрихъ галаз гурушиш мугъман хъана. Терекли-Мектеб хуъре Республикадин Къиль РД-дин "Алай аямдин шегъердин ғылар арадал гъун" госпрограммадин сергъятра аваз аваданламишнавай майданрихъ галаз таниш мугъман хъана. Гъа и хуъре С.Меликов КПСС-дин райкомдин вилкан къве мертебадин дараматдиз килигна. Адаз капитальный ремонт герек я. Идалай гутъуниз региондин Къили Баркалувин обелискдай цуквер эзигна.

Хуъре татугай тъалда авай школадин дараматни ава. 1913-йисуз эзигнавай и дараматдин классар, кабинетар санитариядинн эпидемиологиядин нормайрихъ галаз къзвач. 250 аял патал тир школада алай вахтуnda 500 аялди къелзава. Столовойдин дараматни гъвчиди я. Учебный кабинетар бес тежевайвили школьникри пуд лагъай сменада къелдайвал хъун мумкин я.

Республикадин Къили муниципалитетдин регъберрихъ галаз школадин цийиз дарамат эзигунин гъакъиндай ве-ревирдер авуна. Гъа са вахтуnda образовандин министерстводин ва Ногъай райондин регъберрихъ галаз месяят авуна, герек документар түккүрүнин гъакъиндай тапшургъ гана.

Кеферпатан районра мугъманвиле авайла, Сергей Меликов ремонтдин къвалихар күтъяльнавай ногъайрин драмтеатрдин ва фольклординн этнографиядин "Айланай" ансамблдин дараматриз килигна, музыкадин алат домбра гъазурздавай мастерскойдиз, ногъай чалал акъатзавай "Голос степи" газетдин редакциядизни фена.

Жавабдарвилелди эгечин

Дагъустандин Муфтиятдин председатель Шамил Алиханова Республикадин агъалийриз гзаф къадар инсанар къватл жезвай чкайриз тефиниз, дуихтурин месяятрал амал авуниз, коронавирусдин акси раб ягъуниз эвер гузва.

"Гъурметлу стажарни вахар, дагъустанвияр. Республикада мад четин гъалар арадал астана. Здравоохраненидин министерстводин делилралди, коронавирусдин галаз алакъалу гъалар къизгъинбур яз амуқъзава. Начагъ жезвай-бурун къадар къвердавай гзаф жезва.

Исътади чи виридан умуми везифа и төгъельдиз акси акъвазун я. Вуч авун перек я? Роспотребнадзордин пеше-

Вуна раб янавани?

Чи мухбир

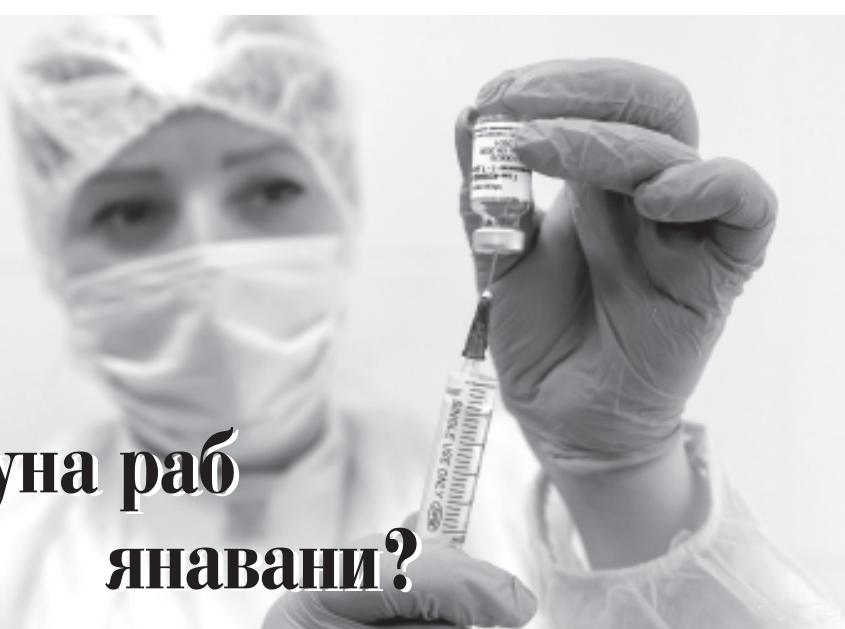
Коронавирусди Дагъустанда мад къиль хажнава. Эгер йисан эвел къипера йикъян къене и азардик начагъ жезвайбурун къадар 30-40 кас тиртла, алай вахтуnda и рекъем 130-140-дав агакънава. Бязи дуихтурханайра коронавирус акатнавайбур къабулдай чаяр бес жезвач. Ихътин гъалар фикирда къуна, здравоохраненидин министерстводи начагъбур патал къилдин дуихтурханайра ала-ва чаяр арадал гъизва. Төгъульдин виллик пад къун патал бязи районра тамам хуърери кваз агалнава...

Коронавирусдин виллик пад гъик къада? Адан винел гъалибвал къачуз жедай яръяк авачни? Дуихтурри, пешекарри гъисабзавайвал, түгъвалдихъ галаз акси женинга виридалайни гужлу къуват азакси раб ягъун я. Махачъалада авай алишверишдин са карханада къвалахзаваи Замир Алиевани гъак фикирзава. Ада са къадар вахт идалай виллик вакцинация авуна.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 30-илюндиз Дагъустанда коронавирус акатай-бурун къадар 35 828-дав агакънавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 147 кас дуъздал ақкүдна.

Гъа са вахтуnda дуихтуррилай начагъ хайи 32 684 кас (эхиримжи юкъуз - 69) сагъар хъийиз алакънава. Санлай къачурла, Республикада 2 289 402 кас ахтармиснава. 3900 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къвалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 1547 (эхиримжи юкъуз - 6) кас къена.

- Коронавирус акат тавун патал къабулзай серенжемрикай виридалайни менфялтлуди раб ягъун я, - лугъузва З.Алиева. - За алишверишдин хиле къвалахзава. Гъавияй йикъян къене вишиералди инсанрихъ галаз алакъада жезва. Абурукай азарлуди вуж я, сагъди вуж я тайнариз жедач. И кар фикирда къуна, жув ва жуван хизан сагъ-саламатдиз хүн патал за коронавирусдин акси раб ядай къарап къабулна. Раб ягъай сифте йикъара за жув са тимил галат хъанвайди хъиз гъиссна. Амма гутъунлай цици хъхъана, рапуни зи бедендин пис патахъай таъсирна лугъуз жедач. За жуван дустаризни, чирхчиризни раб ягъуниз эвер гузва, - алава хъийизва ада.

Гъакъытдани, коронавирусдик хүннин карда раб ягъунхъ еке метлеб авайди неинки са чи, гъакъин къецепатан хейлин ульквейрин пешекарри тестикъарнава. Урустада и төгъельдиз акси яз ақкүднавай рапар еридал гъалтайла дульнъяда хъсанбурукай садбүр яз гъисабзава. Кланзайди, дуихтурин месяятрал амал авуна, раб ягъун я. Замир хътингурулай чешне къачу!

Дагъустандин Муфтиятдин председатель Шамил Алиханова Республикадин агъалийриз гзаф къадар инсанар къватл жезвай чкайриз тефиниз, дуихтурин месяятрал амал авуниз, коронавирусдин акси раб ягъуниз эвер гузва.

Чи хиве неинки са чи, гъакъни чи хизанрин сагъламвилин патахъайни жавабдарвал ава. И кар риклелай алудна виже къведач. Бала-къадайривай, төгъульнривай, мягъкем сагъламвал гуналди, чун Аллагъади хуърай", - лагъана Шамил Алиханова.

Месэлайрин гелеваз...

Агъмед МАГЬМУДОВ

30-иондиз Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путин интернетдин алакъадин күмекчалди улкведин жуъреба-жуъре регионра яшамиш жезвай агъалийрин сувалриз жавабар гана.

ТАСС-ди хабар гузтайвал, алай ийсуз улкведийн рөгъбердин твэрціхъяркъурнавай сувалрин къадар 2 миллиондилай алата. Чин арзайра агъалийри къезливерин ипотекадиз, аялриз гузтай пособийриз, рекъе авай гъалдиз, яшиишдин къалериз, недай-хъвадай сүрсөтрин къиметар хажхъуниз ва маса хилериз талукъ месэлэйр къарагъарна. Макъалада абурукай виридакай гегъеншдиз рахаз жедач. И кар фикирда къуна, чна газет келзаявайтуз Владимир Путине кар алай са шумуд сувалдин гъакъиндай лагъай фикирар теклифзана.

Коронавирус

РФ-дин Президентди хабар гайивал, ам коронавирусдиз акси рапар мажбуридаказ ягъунин терефдар туш. Гъа са вахтунда ада къейд авурвал, түгъвалдин вилик пад къунин карда рапар ягъунилай къуватлу маса яракъ авач.

Владимир Путинан гафарадли, алай вахтунда Урусадта коронавирусдиз акси къуд вакцина арадал гъанва. Пешекарри тестикъарзаявайвал, еридал ва мен-фтилүүлел тъалтайла, абур дуньядыа виридайланы хъсанбурукай садбүр яз гысабзана.

Къейд ийин хъи, алай вахтунда Урусадта саки 23 миллиондиг агақна агъалийри коронавирусдиз акси рапар яна. Ягъай раб себеб яз инсанар къейд дуньшашар чи улкведа малум туш.

Мектебра тарсар гъикI тешкилдэ?

Президентдиз гайи сувалрикай сад цийи көлүнин ийсуз тарсар тешкилдэ къайдадиз талукъди тир. Владимир Путинан фикирдади, и сувалдиг гъелелиг тайин жаваб гуз жедач, амма сифтечъан классра тарсар адетдин къайдада тухдайвал я. Чехи классрикай рахайтла, и месэла цийи көлүнин ийсуз жедай гъалар фикирда къуна гъялда.

В.Путине гысабзаявайвал, коронавирусдих галаз алакъалу яз улкведа инлай къулух гъихъин гъалар арадал къведатла лугъун четин я. Ада рикъел хайвал, алайт көлүнин ийсуз түгъвалдин вахтунда сифтечъан классра тарсар адетдин къайдада тухванай.

Регионрин къилериз мессят

Владимир Путине интернетдин алакъадин күмекчалди агъалийрин сувалриз жавабар гузтай чаваз регионрин къилеризи халкъдих галаз ихътин къайдадин алакъаярни хүн теклифна. Гъакъыктадани, жуъреба-жуъре месэлэяр гъялиз тежез, гъарики хъянвай ви-

рибурувай региондин къилин патав физ жезвач. Эгер мукъвал-мукъвал халкъдих галаз интернетдин алакъадин күмекчалди гурушуар, раҳунар тешкилиз хайтла, газфбурувай республикадин ва я областдин къилевайдаз чин месэлайрикай хабар гуз жеда.

“Ихътин мянрекатри садазни манийвалдач. Абурун важиблувал тек са агъалийриз чеб яшамиш жезвай региондин къилевайдаз сувалар гудай мумкинвал тешкилуникай ибарат туш. Агъалийрилай къвезвай сувалрикай виридайланни кар алайбур хягъун генани метлебу я. И дуньшашда региондин къилевайдаз гъи хилериз къетлен фикир гана къланзатла, гъи месэлэяр важиблу ятла чир жезва. Гъавилляя за регионрин къилериз интернетдин алакъадин күмекчалди агъалийрих галаз гурушуар тухун меслятзана”, - лагъана В.Путина.

Аялриз гузтай пула

Гъи хизанра ругуд ийсан яшдин аялар аватла, абуруз көлүнин цийи ийсан вилик са сеферда 10 агъзур манатдин къадарда аваз пул гун лазим я. И дуньшашда аял мектебдиз фин-тефин гъисаба къязвач.

Владимир Путине къейд авурвал, са сеферда гузтай пулдин күмек мектебдиз физвай аялар гъазурун патал (яни абуруз мектебда герек къведай затла маса къачун патал) чара ийизвайди я. Ада гъакни хабар гайивал, хизанриз гузтай вири пула абурув тайин тир указда къалурнавай чаваз алакъайвал я.

Рикъел хжин, Владимир Путине Федеральны Собранидиз рөкъурнавай Чарче хизанриз күмекар гун патал къабулнавай серенхемрикай хабар ганай. Икк, августдин ваца мектебдиз фидай яща авай аялар чехи жезвай хизанриз 10 агъзур манатдин къадарда аваз пул алакъада.

Сүрсөтрин къиметар

Владимир Путине гысабзаявайвал, цийи къватл хийдийд бегъерри улкведа недай-хъвадай сүрсөтрин къимет агъуз зардай мумкинвал туда.

“Мукъвара майвайрин бегъер къватл хийдийд эгечъда. И карди къиметриз таъсирдайдак за умуд кутазва”, - лагъана РФ-дин Президентди, нубатдин сувалдиг жаваб гудайла.

Адан гафарадли, Урусадта майвайрин къимет хажхъунин себеб чадал гъасилзайв суврет бес тахъуних галаз алакъалу я. “Мисал яз, алайт ийсуз чна 19 миллион тонндилай газф картуфар къватл хъувуна. Ци и рекъе тахминан 22 миллион тонндиг агақъада. Гъавилляя картуфар чаз бес жедайдах умудлу я”, - алайва хъувуна Президентди.

Интернетдин алакъадин күмекчалди эфирда авай чаваз Владимир Путине газф къадар сувалриз жавабар гана. Жавабар гуз агақъ тавур сувални талукъ министерствойни ведомствойри веревирд ийдайвал я. Улкведен Владимир Путине гайи жавабар гегъеншдиз ТАСС-дин сайтдай келиз жеда.

Жемият

Лезги
газет

Веревирдер

“Лезгийрин вахт...”

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

И икъара “Россия-24” телеканалдай твэр-ван авай журналист А. Кондрашован “Россиядин вахт...” кылганвай, документал бинеламишна гъазурнавай фильм къалурна. Журналисти чи чехи государстводин вахт, яни Россияди вич

вири дуньядиз машгъурай вахт еке къар-

сатмишвилер (агалкъунар ва мағрумвилер)

арадал атай ва а къаришмайрай экъечай

вакъиайрих галаз алакъалу ийизвай.

Лап и мукъвал тарихин вакъияяя яз, журналисти Октябрдин инкъилаб, чи улкъведа са күрүр вахтунда къиле тухвай индустратиализация ва колективизация, культурадин образованидин, медицинадин илимдин рекъерай къачур гекъигун авачир хътин агалкъунар, Ватандин Чехи дяведа къазан-мишай Чехи Гъалибвал, социализмдин лагерь арадал атун, СССР-дикай ядерный яракъ авай, космос мұлтұлғыраар зурба держава хүн, гилан аямда дуньядай виридайланни вилик коронавирус хътин түгъвалдиз акси, вич гъакъван хийирлү дарман (вакцина) акъудун тирди рикъел гъизвай. Ибур, дүргиданни, чи халкъарин умуми тарихда лап важибула ва гъакъван къетлен метлеб авай вакъияяя яз гъатнава. Виридаз санлай “Россиядин вахт” лагъанва...

Россия күдиз, чукүриз, күләрик кутаз, адан мулкар, девелетар тарашил алакъай вахтар ва душманар пары хъайди я. Вири имтигъянрай, мағрумвилерай Россия къудраттул государство яз экъечина! Ам гилани дуньядин са пай яз ама!..

Гъа ихътин тестикъаруни зи рикъел “Лезгийрин вахт” ибара-мана гъана. Гъикл хъи, “Россиядин вахт” лугъудай ибара вири россияйринди тирди хъиз, лезгийриндин тирдал шак алач.

Россияда вишералди миллетар, چалар, культураяр, литератураяр, адегар, къилихар санал ала. Санал чун тарихдин къетлен рехъни фенва. Чун хушуналди Россиядин государстводин къаюмвилек экъечай XIX асирдин эхирап къаучуртани, вири россияйрих галаз санал лезгияр фенвай рехъни вакъиайралди ацайди я. Чун миллет яз хвенвайдин гъа рехъ я.

Амма лезгийрих чеб лезгияр, абурувни гъурметталди эгечъун герек тирди раижзайв крар, гъерекатар, алакъунар лап яргъал вахтарани хъайди я. Месела, Шарвилли, Къванчин гада, Күре Мелик, Мазан Къемер, Гъажи Давуд. Мұышкурви хътин, халкъдин твэр адлу авур маса къарни хъайди рикъел къевзва. “Лезгийрин твэр-вахт” дуньядин халкъарыз Ярагъ Мегъамед, Ахчегъ Мирзе Али, Алкъвадар Гъасан, Къульхуыр Саид, Етим Эмин, Рухун Али, Къазанфарбек Зульфикаров хътин ва маса нуфузу къарни чешнейрини раижна. Гъайиф чуғваз тазвайди а кар я хъи, чаз а тарихрикай я тимил чизва, я ерли чизвач.

Лап и мукъвал тарихрал вил вегъелани, чаз чи миллетдин твэр хажай, чун илимлү, гъунарлу, Ватандал ашукъ, адан рекъе иит-вилериз гъазур рухвиярни рушар тирди субтарай ғұрдлалди, вишералди чешнеяр рикъел къевзва. Инал чин твэрар къизилдин гъар-фаралди къеңнавай Къазимегъамед Ағасиев, Мұкътадир Айдунбеков, Мегъамед Лезгинцев, Нажмудин Самурский, Нурадин Шерифов хътин ва маса инкъилабчырин, Ватандин Чехи дявидин Җаляра Советтин Союздин Игит-виллин твэрар къаучар Валентин Эмирован, Гъазерт Алиеван, Араз Алиеван, Абас Иса-филован, Эсед Салигъован, Мирзе Велиеван, Россиядин Игиттар тир Радим Халикован, Зейнудин Батманован ва масабурун къельвилери чаз чипкай хабар гузва.

“Лезгийрин вахт” лугъудайда чавай маса тегъерда, чун агудай, хуъдай тегъерда яшамиш хъун истемишишава!..

Лезгийрих чин къилдин халкъдин шаир лагъай твэр къачур Стәл Сулеймана, Хуъръ Тагыра, халкъдин художник-скульптор Аскар Сарыджади, актриса Софья Аскаровади, драматург Идрис Шамхалова, алимар тир Мегъамед Гъажиева, Унейзат Мейлановади, Къемер Палчаевади, масабуру чин къисметралди раижнава.

Лезгийрих чин къилдин государство авачтлани, Лезги чил-Лезгистан ава. Миллет яз, адан векилри Россиядин Федерацияда, Азербайжанда, Украина, Белоруссияда, Къазахстанда, Түркияда, Германияда ва маса улквейран чеб лезгияр тирди раижзайв, дамаҳадалди эзбериз тазвай твэрар тимил туш. Лайхуу кар ам я хъи, сифте нубатда абуру чин چал, культура, литература, хъсан адетар, иитвилини тарихрэзувал хуъза.

Ихътин хизанар, тамам къватлалар (диаспора) Владивостокдани Ярославла, Ленинграддани Набережные Челныда, Москвадани Харьковда, Измирдани Актауда, масанраны гъалтуни “Лезгийрин вахтунай” хабар гузайдал шак алач.

Къенин аямда дуньядиз экономикадик, культурадик, спортдик, илимдик, медицинадик чин пай кутаз алакъазавай жеъил лезги алимарни карчяяр, дипломатарни дипломатар, артистарни спортсменар, писателарни журналистар тимил яни? Москвада ФЛНКА-дин къиле авай Ариф Керимов, Бакуда “Самур” газет ақылдашай шаир, гыкяячи, композитор Седакъет Керимова, сенатор-мечнат Сулейман Керимов, Ярославла писателрин тешкилатдин къилевай шаир-таржумачи Мегъамед Халилов, Красноярска эцигүнин холдингиз рөгъбервал гузай стхаяр-Абасовар, дуньядиз машгъур алым-философ Абдусалам Гъүсейнов, хирург-офтальмолог Жавид Магъарамов, алым-биолог Пенкер Авчиева, мад ва мад газф къарни твэрар рикъел къевзва. Абури вири “Лезгийрин вахтунай” алхиш гъизвай векилар тушни! Гъа са вахтунда чи хуърер, чи дагъларни дереяр ичи жезва, баялангухриз элкъевзва. Чи чилериз масанраны “иесияр” акъатзаша... Им гъыхтин гъал ятла?!

За къятлувайвал, “Лезги вахт” - Лезги чил, халкъ квадариз жедай хътина ивирада туш. Са карди чун чирдай мумкинвал гузач: чун газф къланва. Чахъ санал агудай мярекатар, суварар, йикъар тимил ава. Гъелелиг са “Шарвилдин” суварин твэр къаз жезва. Амма чаз чи чалан югъ - сувар, лезги халкъдин югъ - сувар, лезги культурадин, месела, лезги халичайрин югъ, маса лишанлу йикъар хъун герек я эхир.

Стәл Сулейманан шииратдин йикъарин дережа вири дуньядин шииратдинни культурадин суваринди хъайтла, а карди низ зиян гузва? Сулейман неинки са лезгийрин, гъакл вири дуньядин халкъарин дамаҳалу яржайрикай сад тирди рикъел хуън кутугнава.

Алай аямдин интернетди, маса таъяти дуньядин вири пиплер агудаза. Адакай дүз менфят къачуна къланзаша. Амма чна чаз тикъетар пары язаша. Гъарда вич газф “акылгүлди” яз гъисабзаша. Гъарда сад вичин нұнъат вилик кутаз алакъазаша. Амма Самур вацл газф булахри арадал гъизвайди, гъавилия адахъ вичин гъайбатни, тъялмувални, гүзелвални, эбедивални авайди рикъел хвейитла, хъсан я. Чахъ вирибуру сад хъиз къабулнавай, литературадин нормайрал амалзашай дидед چал, къилин газетарни журналар, телевиденидинни интернетдин сад тир каналар хъайтла, и крари низ азаб, манийвал гузва?! Чахъ ахътина таъятар аваизини туш. Амма тимил я. Келзаша, кхъизваш, хуъзаш чна чи руғындин девелетар... “Лезгийрин вахт” лугъудайда чавай маса тегъерда, чун агудай, хуъдай тегъерда яшамиш хъун истемишишава!..

“Лезгийрин вахт” чи тарихдин, къисметдин, къилихдин “емиш” я. Чи миллетдин асуляр жарж. Ам, асиррай атана, чав агакъанавай ирс я. Чиран, хъун, давамарун, мадни девелетлу авун ва дамаҳун чи везифайрикай, буржирин тирди аннамишна қанда...

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай вахтунда Дагестанда фольклордин ва адетдин культурадин международный "Дагестан" фестиваль кыле физва. 28-июндиз ачухай алай 5-июлдади давам жеда. Важибул мэрекатдиз газурвал акунин месэлэйриз талуқарна, алтай жуммайдыз, яни ал ачухадын вилик са шумуд югъ амаз, Махачкала, культурадин министрстводин конференц-залда, министр Зарема Бутаевади журналистихъ галаз кыле тухтай гүрьушдал къейд авурвал, ЮНЕСКО-дин къаомвилек кваз кыле тухтай фестивалда иширакзай коллективирин

"Дагестан" фестиваль

къадар йисалай - суз газф ва адаа ийизвай итих артух жезва. Амма ци, коронавирусдихъ галаз алакъалу яз дульняда, улькведа ва чи республикада арадал атанвай гъалар себеб яз, и мэрекатда дульнядин анжак 6 улькведай - Мексикадай, Ирандай, Азербайжандай, Белоруссиядай, ДНР-дай, ЛНР-дай, гъакни Россиядин 14-далай газф регионрай атанвай ва Дагестандин улькведин фольклордин 50-далай виниз коллективи чин устадвал къалурзана... Арада мензил аваз чин устадвал къалурдайбурун жергеда Индиядин, Италиядин, Венгриядин ва Къазахстандин коллективар ава.

РИКИЕЛ ХХИКИ: алатай йисуз фестивалдин тариҳда сифте сефер яз ам тамашачияр галачиз ва Роспотребнадзордин РД-да авай Управленидин вири истемишунрал амал авуналди кыле тухуниз мажбур хъанай. Цини

гъалар са акъван пайгар тахъуниз килигна, газф мэрекатар онлайн-къайдада кыле тухунин къарап къабулнава.

Пресс-конференциядайл 3.Бутаевади Дагестанда международный фестивалдин сергъяра аваз кылы тухдай программадикайни күрелди лагъанай. Амни "кесибди" туш. Аник жураба-жууре жанрайрин проектар ква: гала-концерт "Зи Россия - зи Дагестан", мас-кайрин фестиваль, "Фестивалдин открытие" концерт ва икмад, "Дагестанский" рахадайла, министрди фестиваль кыле тухзвай йисара чи республикадиз Европадин, Къиблепатан Америкадин, Азиядин, Мукъвал тир Рагъэйчедай патан 40-далай виниз ульквейрай, гъа гъисабдай яз Түркиядай, Латвиядай, Таиланддай, Хорватиядай, Словениядай, Мексикадай ва Россиядин саки вири регионрай тир яратмишунрин коллективар атайди,

Закай мус кхъида?

Тамила САЛМАНОВА

Гъузгъудин вилик акъвазна, дамахарзай рушаз дидеди эверна.

- Камила, бес я, гъикъан хъуй вун регъ гъивелаз. Гъар юкъуз икмэ эвягъиз хъайитла, кылел са чарни аламукъдач. Регъ эхциг чкадал. Ви риклелай тарсар фенвай хъинди я гъа, руш.

- Ваъ, ваъ, диде чан, гъабурни ийида за. Ахпа.

- Са ахпани авач, ша инал, за ваз тапшуругъ гуда. На ам тамамара, за фена цун къвале хъурек гъазурда.

- Чаз муаллимди дидейрихъ галаз санал ая лагъанвайди я тарсар.

- Исятда заз мажал авач, вуна кылди ая, зун ахпа килигда ваз гъикмиди чидатла математика, ча санал гъалатларни түххүрда.

- Эзгъ-гъ, диде, ваз садрани мажал авайди туш. Гагъ цун къвал, гагъ сал...

- Ша, ша, и ван-сес авачир къвални, вунни ваз. Зун фена цун къвализ.

Са къадар вахт алатна. Хъурекни гъазур жезва, амма аялдин ван-сес авач. Тажуб хъана диде и кардал. Амай йикъара, тарсуннин тъвар къурла, виш багъана акъуддай руша, "заз яд къланзана, гишин хъанва, къучедиз фин

ман..." лугъудай балади вичайкай хабар ганач. Явашдиз фена, килигайтла, газет вилик эцигна, дикъетдивди къелзана. Са къве декъиқида акъвазна диде килигиз. Са-са чин ахъайиз, вилер газетдилай алуд тийизвай рушай галат хъайи журедин ухт акъатна. И арада диде къвализ гъахъна:

- На вучзана, я чан руш? Тапшургъ авунани?

- За ам гила ийида, диде, са тимил ял ягъин. Зи вилер галатна газетдиз килигдай къван.

- Ваз вуч акуна анай? На вуч къелна?

- Эзгъ-гъ, затни жагъанач заз.

- Гъикм, я бала, икъван хабарар авай газетдай ваз затни жагъаначни?

- Заз герекди - ваъ. А газетда вуч къевенва лагъайла, заз бубади садра лагъанай: ана хъсан, виклер, акъуллу, инсанрикай къиенва, абурун шикиларни ава. Хъсандин къелитла, чешнелу руш хъайитла, ана вакайни къида. Ингъе диде зун гъавиляй газетдиз килигиза. Заз эхиримжи вахтара вири "вадарни" къевзва, бадедини заз "акъуллу руш" лугъузва, амма, вучиз ятлани, закай ана къизвач.

- Къида, чан руш, къида, вуна гъакл да-вамара, хъсандин къела, дидедиз къумекарце, са юкъуз вакайни къида чи газетда, вун гъильтин къегъал руш хъанватла, виридан чирни жеда.

- Я диде, и газет шегъерда авай чи халуйрини къелзайвайди яни?

- Эхъ, чан руш, ам чи лезгийри, гъина аватлани, къелзана.

- Хъсан я хъи,- лагъана, Камила тапшуругъ тамамарунив эгечина.

Гъа икм, къвализ газет хтайла, адаа килигун Камила патал адетдин кардиз элкъвена. Руша газетдай баркаллу инсанрикай, абурун каририкай къелиз хъана. Абур рушаз гъар са карда чешне, чи халъдин тарихдикайни чирвал хъана.

Акъваз-такваз вахтар фена, Камилаци шкода, вузни хъсан къиметралди къутягъна, адаа тарифуле пешекар, виридан патай гъурмет авай дуухтур хъана. Гъелбетда, адаа газетдиз макъалаяр, очеркарни акъатна. Гъевчи чавуз гъакл килигиз вердиш хъайи газет, гила, чехи хъайила, ада гъилия вегъезвач.

Халъдин рикл алай артист

Эминат ЗАИРБЕГОВА,
Лезги театрдин литературадин ва
драмадин паюнин заведующий

Гъузел гатфарин вахт тир. Югъ няни хъанвай. Лезги театр галай патахъ халък ахмиш жезвай. Пуд дишеғъли кассадив агақайла, чиғиз билетарни къачуна, театрдин дараматдин фойедиз гъахъна. Зи патав атана салам гана, хабар къуна: "Яраб и къенин тамашада Гъемзебега иштиракзатла? Чи виридан рикл алай актёрди яратмишавай къаматар газф бенгениш я. Иллаки "Гъульнуң диде" тамашада ам пары зурбадаказ къугъазва".

- Гъелбетда, Гъемзебег я и тамашадани лап хъсандақаз, виклердаказ къилин ролда къугъазва, синъор Хорхедин къамат яратмишава, ада халъкъдик еке ашкы кутазва, - жаваб гана за...

Гъемзебег ЭМИРАЛИЕВ

Лезги театрдин къалахиз атана са акъван вахт туштани, адакай халъкъдин рикл алай артист хъанва. Алай вахтунда Стлал Сулейманан тъварунихъ галай лезгийрин госмуздраматеатр Дагестандин театртрикай лап хъсанбурукай сад я лагъайтла, зун ягъалмиш туш. Исятда дарамат дузыгъун гъалдиз хъана, актёрриз къулагъивлер яратмишава. Гъавиляй театрдин колективдиди рикливай зегъмет чугъазва, еке агалкъунар къазанмишиз чалишмишвалзана. Чипхъ актёрвилин пешедин тежриба, вини дережадин бажарағъ, халъкъдин арада машгъур хъанвай актёрар ина тимил авач. Абурун жергеда къенин инсан, гъевчи-чехиди чидай, колективдин арада гъурмет авай бажарағълу актёр Эмиралиев Гъемзебегин ава. "Зи умурдун важибул метлеб хайи Лезги театрдин лап рикливай къуллугъ авун я. Зун вири къуватар, чирвилер, та-

къатар театр вилик тухунин карда серф ийиз гъазур я", - лугъузва актёрди. Къилихдин асулеми башчывал ятлани, мадни хъсан артист хъунин рекъяр явабдарвал аннамишавай Гъемзебега, театрдин сеънедал гъар журедин ажайб ролар къугъозва, жураба-журе жанрайрин тамашайра иштиракиз, вичин къалахин рекъяр патав гвай амай актёрарни анжак са кардал - агалкъунар къазанмишунал руғъламишава. Лезги театрдин атай сифте йикъалай Гъемзебега классикадин пьесайра къаматар яратмишна. Икм, Идрис Шамхалован "Периканум" тамашада сифте яз Мусадин ролда къугъуни вич агалкъунар авай, гележегда устад артист жедайдан

къетлен рангар ава ва тамашачиризни къевелай таъсиризва", - лугъузва театрдин къилин режиссёр Казбек Думаева. Халъкъдин вилик артистдин жавабдарвал екеди тирди аннамишавай Гъемзебега галатун тийижиз зегъмет чугъазва. Ам са шумуд йис я режиссёрдин къумекчи ни яз, вичел тапшурмишай гъар са къалах намуслудак кыле тухузва. Алай вахтундани ам вичин руғъдин къуватар ачухиз, цийи къаматар арадал гъул машгъул я. Яратмишдай къуватри цукъ акуднавай, халъкъдин рикл алай Эмиралиев Гъемзебегахъ чаз, Лезги театрдин колективдиз, мадни еке агалкъунар хъана къланзана.

Шаир яз хъайи алим Мирзе-Къазанфар

Мансур КУЬРЕВИ

Мамрачи КъАЗАНФАРАКАЙ сифте яз 1960-йисуз Агъед Агъеава чапдай акъудай Етим Эминан шириин къватлала малумат ганвай. Ана мамрачвидикай са гъвечи ихтилат ва ада шиирралди Етим Эминаз жаваб яз хъенвай кагъаз чапнавай. А малуматдай къелдайбуруз чи чехи шаирдихъ Къуре округдин Мамрачин хъуре Къазанфар тъвар алай дуст хъайиди, а дустуни округдин суддин миэрзевиле (мирзе - гилан девирдин секретарь) къвалихайди ва, гъа кардиз килигна, адап халкъдин арада "Мирзе-Къазанфар" тъвар акъалтайди чир хъанай.

А. Агъеава мамрачвидин сад лагъай шиир винел акъудайдалада къулухъ 60 исалай гаф алатнаватлани, а касдин маса шииррикай цинин ийсалди чидай, ван хъайи кас авачир.

Им аламат жедай кар я, вучиз лагъайта, пара ийсара филолог Ражидин Гъайдарован архива хъенвай хъайи, араб гъарфаралди къхъенвай лезги шиирар авай дафтarda, гила чаз чир хъенвайвал, Мирзе-Къазанфаран, гъич тахъайлta, къуд шиир ава! Амма абурукай тек сад, А. Агъеава 1960-йисуз винел акъудай шиир, Етим Эминаз гай жаваб яз малум я, амай пуд шиир къелдайбуруни пешекарзий тийжирбур я.

Чна вичкай ихтилат куднавай дафтардин вири чинрин шикилар 2009-йисуз акъатай "Киридай жа-гъай гъилин хатларин шииррин алманах (XVIII-XIX асир)" тъвар алай ктабда ганвай, амма, гъайиф хъи, къириви алым-филолог къеидалай къулухъ адан дафттар гъиле гъятай ва ам чапдай акъудайбурувай дафтarda авай араб гъарфаралди къхъенвай са шиирдайнамамада-каз къил акъудиз хъанач ва, гъа и кар себеб яз, ана авай Къазанфаран шиирарни абуруз акунач...

А дафтардай жагъанвай Мирзе-Къазанфаран са шиир чна сифте яз "Лезги газетдин" 2021-йисан 18-мартиз акъатай нумрада ганай. Ам Эминаз къхъенвай кагъаз хъиз туъкуърнавай шиир тир. И нумрада чна Р. Гъайдарован архивда хъенвай хъайи дафтардай жагъанвай мамрачвидин мад къве шиир сифте яз къелдайбуруз теклифазва.

А къве шиирин Етим Эминан тъварцыхъ галаз алакъа авайбур я. Чи фикирдалди, абур чехи шиирдин къве шиирдиз жавабар яз къхъенвайбур ятлани, абура авайди "саламдин чарчин" манаяр туш. Къве дуст, аквадайвал, са метлебдиз талкуъ шиирар къхъин патал "акъажуниз" экъечинавай! И кар вирибуруз ашкара хъун патал, а къве автордин къуд шиирни абуру Р. Гъайдарован архивда хъенвай хъайи дафтардай чаз жагъанвайвал чна инал, сад-садан гъуъгуналлаз гузва.

Етим Эмин

Вун авачир женнетда, яр¹,
Къандач заз зун хъана ялгъуз.
Гъамиша за ви гъам чулагваз,
Зи жигерар кана ялгъуз.

Аман-минет, зи рикл мир дар,
Чан зи рикл из кълани тавар²,

Ви минтене³ алукъина зар,
Къаршидал татана⁴ ялгъуз.

Бегъер битмиш хур авай яр,
Къаш-къабагъ⁵, абур авай яр,
Лашу пеле нур авай яр,
Илиф зав вахтуна ялгъуз.

Алукъина либасар вири,
Тларамдиз къваз, гъуриperi.
Яр авач заз, валай гъейри,
За вун заз яр къуна ялгъуз.

Азимушан⁶, шукур хъуй ваз,
Бахтавардив хүп⁷ гвачни наз!
Вун акъвазна пенжердаваз,
Зи са вил хълуна ялгъуз.

Алаз зар-гимиш акуна,
Мейвадив дигмиш акуна,
Къефледик⁸ битмиш акуна,
Ацукуна тахтуна ялгъуз.

Етим Эмин, ви бахтуни
Вучулда⁹ жегъиль вахтуна?
Заз ахварай ви тахтуна
Гъейри¹⁰ кас акуна ялгъуз.

Мирзе-Къазанфар:

Вун авачир женнетда, яр,
Къандач заз зун хъана ялгъуз.
Гъикъван хъуй чун чулагваз азар,
Зун - ина, вун - ана ялгъуз.

Масад яр къуна, зун туна,
Къаочумир чуру тъвар, сунна.
Гъикъван тада, азиз, вуна
Зун икл кефи хана ялгъуз?

Къватлайта гульзелар вири,
За къач заз яр валай гъейри,
Къабул мийир, гъуриperi,
Зи уьмуър икл шана¹¹ ялгъуз!

Вун такваз, заз къарап¹² авач,
Я заз йифен ахвар авач, -
Я чан, ваз къуз хабар авач?
Зун цла гъятна, кана ялгъуз.

Минет хъуй ваз, мийир на наз,
Акъвазмир вун завай яргъяз,
Мегер инсаф авачни ваз,
Таз Дили-Вирана¹³ ялгъуз?!

Етим Эмин:

Гъич зи чанди къарап къадач
Яр галачиз хъана ялгъуз.
Ашкъидикай заз дад авач -
Кабаб хъана, кана ялгъуз.

Ашкъи-гъава бед азар я,
Зи гъал сефил, риклни дар я.
Яр такуна хейлин къяр я,
Гульзел сердиз¹⁴ шана ялгъуз.

Зи сефил рикл жечни бес дар,
Тамаш ая, гульзел тавар,
Хара-диба алукъина зар,
И тегъер атана ялгъуз.

За ийир са минет ава,
Гъам ферз¹⁵, (гъамни) сунннет¹⁶ ава:
Гъар гульзепдин адет ава,
Даим жеч датлана ялгъуз.

Етим Эмин я бейчара,
Гульзел, ви гъам чулагваз пары,
Хъайдид бес хъуй икъван къара
Зун - ина, вун - ана ялгъуз.

Мирзе-Къазанфар:

Эй факъир, бейчара инсан,
Вун алдатмиш хъана ялгъуз,
Ашкъидикай дад авач къван,
Рахада вун чана¹⁷ ялгъуз.

Ашукъвал са пис азар я,
Хилаф гаф ваз лукъуль ар я¹⁸,
Зар чир хъун заргард(ин) кар я,
Фагъум ая, ша, на ялгъуз.

Ваз ийир са кар авачни?
Течиз лугъуз, ар авачни?
Пайгъамбар, гъуцар авачни?
На зи кефи хана ялгъуз.

Айиб туш ваз (хъ)ун ахвара,
Вяз¹⁹ рахун я вид, фугъара.
Суннид²⁰ руша ваз и къара
Тербет гуда, гъана, ялгъуз.

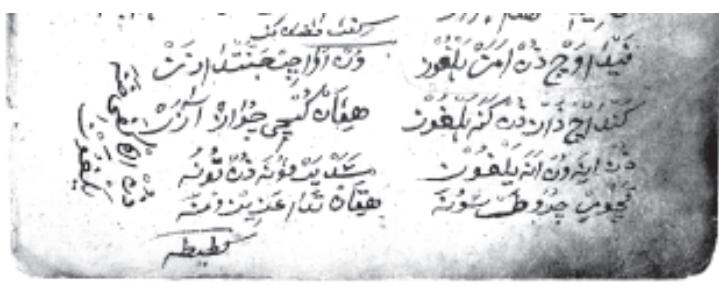
Терг ийидач гъури-гъилман²¹,
Гъар санихъай кас рахай къван,
Ярдин рекье ая къурбан
Чан, Дили-Вирана ялгъуз.

Чавай вуч лугъуз жеда и шиир-рай?

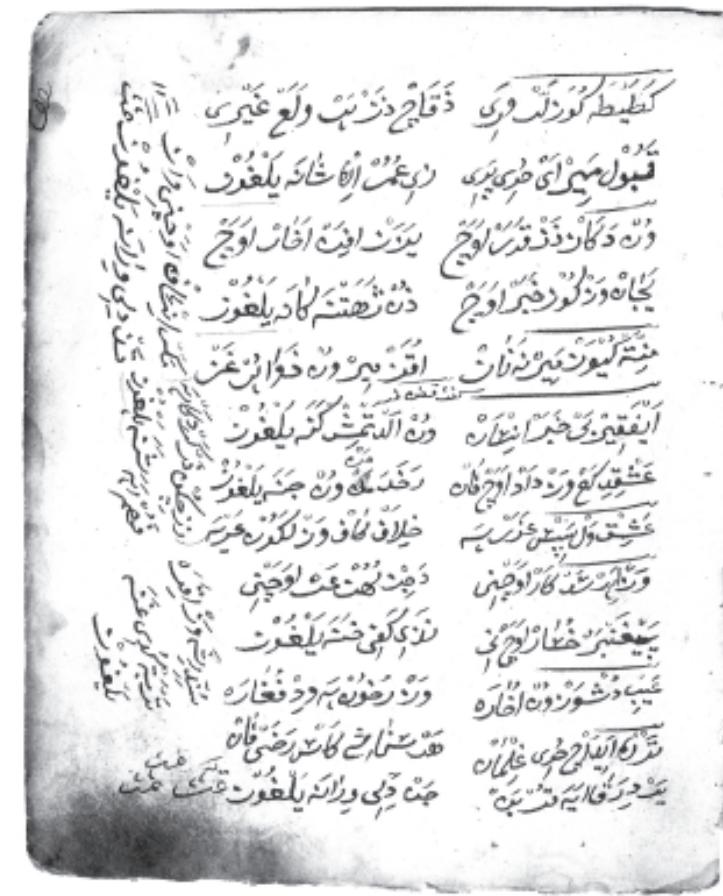
И шииррик абур дафтардиз къхъей касди авур гъалатлар хъун мумкин я, абурук чна дуль къел та-тур чекарни ква жеди. Амма, и кълахар гъык²² из хъайитлани, са кар и шиирралди чаз якъиндаказ чир жезва: Мирзе-Къазанфар халис шаирдин алакъунар авай кас тир! И шиирри адан тахаллусдин (лаклабдин) патахъай икъван члавалди хъайи гъуъжетунрални эхир эзигзава: къве шиирдани тахаллус яз "Дили-Вирана" къалурнава яз филолог Р. Гъайдарован архивда хъенвай хъайи дафтarda а къве шиирни, гъа члавара адет тирвал, фарс чалал къхъенвай "Лагъана Къазанфара" келимадилай башламишава. И делилри Мирзе-Къазанфар вичин дустарин арада "Дили-Вирана" тъвар алай шаир яз машгъур хъайиди чаз генани малум жезва.

И шиирри эхирдал къван чаз ачухъ тахъай сирер ама. Абурукай сад вири шииррин къилин метлеб тир "ялгъуз" гафунин мана я: и эсер-ра ам адетдин манада (ялгъуди, текди, тай авачирди) гаф хъиз ишлемишнавани, я тахъайлta бязи цара-ра - хас тъвар хъиз? И жуъреда ве-ревирдер авунин нетижада чун ахътин фикирдал къвезва хъи, Етим Эмина ам гагъ-гагъ ярдиз ганвай тъвар хъиз ишлемишнаваз хъун мумкин я, Мирзе-Къазанфаран шиирра, иллаки адан къвед лагъай шиирда, ада вичи-вичизни Етим Эминаз "ялгъуз", яни "ялгъуди" лугъуз-вой хътиндигъ...

Амма, гъич тахъайлta, къве сир и шиирри чаз ачухарнава. Къуд эсерни къве автордин арада хъайи акъажунар хъиз, сада мулькудан фикирарни образар давамариз къхъенвай шиирар тирди чаз акъвазва. И жергеда авай пуд лагъай шиирдин автор Етим Эмин тирди вирибуруз ашкара я. Ам чна ганвай шииррин жергеда къвед лагъайди тир Мирзе-Къазанфаран шиирдиз жаваб яз къхъенва. И карди Етим Эмина Мирзе-Къазанфар вичихъ галаз "гъуъжет" ийиз алакъудай шаир яз гысаб авурди къалурзава. Гъайиф хъи, чи "вири тир" Эмина ихътин зурба къимет гайи адан дуст Мирзе-Къазанфар алакъунар авай шиирни хъайиди чаз къедалди чидачир, къе чаз и сир ачу хъанва. Гилалди вич лезгийрин арада сифтергъан лингвист яз ашкара тир Мирзе-Къазанфар чаз еке шаир хъизни чир хъхъанва...

134

135

Р. Гъайдарован дафтардин 134 ва 135 лагъай чинра авай
Мирзе-Къазанфаран къве шиир

Чна инал ганвай шиирри абур къве касдин арада хъайи шииррин "гъуъжетдин" нетижка тирди чна лагъанай. И къуд шиирдикай сад ва пуд лагъай шиирар Етим Эминан-бур я. Амма Р. Гъайдарован архивда хъенвай хъайи дафтarda и шииррин жергеда авай сад лагъай шиирдин автор "Етим Мелик" яз къалурнава. И кардалди къве касдин "гъуъжетунрик" са бинени авачиз пуд лагъай кас "акатнава". Чаз аквазава: къуд шиирни са темадин-бур я, абурукай та-тур чаз ачухарнава.

Ихътин сирер лезги культурадин тариҳидихъ пара ама. Абурун къадар тимил хъун патал лезги литературоведенидал, литературадал рикл алай халис пешекарар машгъуль хъун герек я. Чна умуд кутазва гъакл жеда лагъана...

¹ Чаз гъятнавай варианта и цла чна ганвай жуъреда къхъенва. Гъа и жуъреда и цла 1948-йисуз Н. Агъмедова акъудай Етим Эминан шииррин къватлалдан ганвай. Гъайиф хъи, 1960-йисуз А. Агъеава акъудай шаирдин яратмишунрин къватлала и цла, юлалти хъана, "Вун хвашгеди, сафагеди" келимадалди дегишарнавай, шиирдин тъвар "Вун авачир женнетни къандач" яз хвена, ва гъадалай къулухъ Етим Эминан шииррин къватлалар тукъурай вирибуруз и юлалти тикарнава.

² Тавар - түрчегди.

³ Минтене - хилер галачир, перемирин винелай алукдай дишеглийрин партат; фарс чала "нимтана".

⁴ Идалай вилик чапдай акъатай и шиирдин вири вариантра и гаф, юлалти яз, шиирдин манадив таъзизай "датлана" гаф хъиз гузай. Чаз гъятнавай варианта авайвал, шиирдин цаарарин манадив къадайвал чна и гаф тукъуруп хъувунва.

⁵ Къаш-къабагъ - хъсан къил-къвач, беден.

⁶ Азимушан - Аллахъдин са тъвар.

⁷ Къефледик - ина: рушарин дестедик.

⁸ Вучулда - яркы нугъатда "вуч ийидалда" лагъай чал я.

⁹ Гъейри - маса, чара.

¹⁰ Шана - "фена" гафунин нугъатдин жуъре.

¹¹ Къарап - "къайри" гафунин са жуъре.

¹² Дили-Вирана - инал "харал хъанавай, барбат хъанавай рикл"; мамрачи Къазанфаран лаклаб.

¹³ Сер (сейр) - къваларив грай чайриз килигиз къекъуын.

¹⁴ Ферз - мусурман диндин рекъяр гъар са касдиз важиблу кар, къвалах, гъерекат.

¹⁵ Суннэт - гъар са мусурмандин вичин умъурда къилиз акъуддай хъсан яз тыйсабавай къвалах.

¹⁶ Члан - гъакл.

¹⁷ Инал "таб гаф рахун ваз айиб кар я" лагъанва.

¹⁸ Вяз - диндин рекъяр насыгъят.

¹⁹ Сунни (сунни) - мусурмандин диндин шиийрилай тафаватлу хел.

²⁰ Гъури-гъилман - женнетда жеда лугъудай гъурчег рушарни жаван гадаяр.

Лигимвал зегъметди гана

Фазил АСЛАНОВ

Малум тирвал, Кыурагъ райондин Кыуучхуррин хүр къуд пата дагълар авай, гульувшан мулкарин арада. Кетин дагъдин ценерив рагарин синерал, лекърен муг хьиз, эцигнавай. Къенин чи ихтилат гъя и хуре чехи хъайи, вичин чехи пай умумур гъана фейи, къе са къадар яшарив агаънавай муаллим **МУРАДОВ Муслимуллағы Салмановичакай я.**

Муслимуллағы рагъметту Салманнан Гүзүзмэн хизанды 1936-йисан 5-майдиз дидедиз хъана. Аял вахтар, гъя девирдин вири аялрин умумур хьиз, четин дяведин йисарал гъалтна. Салман буба къалахдал гзаф рикл алай, зегъметди лигимарнавай лежбер итим тир. Дуныядын укъкуй-цуру акунвай адаа мал-къара, тамам са суъру хипер, магъсулар цадай никлер, вичизни къалахдай ѿввес, дагъвидин хци рикл авай. Гъавилия Муслимуллағы муаллимдин къаляй як, чөм, къуыл, мух, гъуыр, сав кими хъаначир. Гъелбетда, им вири хизанды, югъ-ийиф талгъана, чугвазвай зегъметдин нетижка тир.

1944-йисуз ам Кыуучхуррин мектебдин 1-классиз фена. 1952-1954-йисараада Кыурагъын юкъван школада къелна. Са 1944-йисуз хайи хуруун колхозда къалахна. 1955-йисуз Дағыстандин государстводин университетдин тарихдинни филологиян факультетдин урус чаланни Дағыстандин чаларин отденнидиз гъалтна. 1960-йисуз анаг къутягъна, хайи хуруун мектебдиз муаллимвиле къалахал хтана. Мектебда вичин пешедин тарсарилай гъери физикадин, географиян, физкультурдин тарсар гүнни къисмет хъана. Кызгъин жеъильвилин маракълу девир - футбол ва илим. Иллаки физкультурдин тарсарал неинки вичин, юкъа аялринни пары рикл алай а вахтара мектебдих хъсан спортзал, футбол, волейбол къугъвадай майданар авачиртани, гъя авай гъвечи майдан, сетка яна, тууңурна, гъанал физкультурдин мярекатар тухузтай. Лагъана къанда хъи, гъя йисара мектебдай хъсан гъазурвал авай аялар галас са шумудра района къиле фейи акъажунра Кыуучхуррин мектебдин ученикени иштиракна ва вилик квай каяяр хъана.

Гатфарин майдин ваца Кыуучхуррин и къил, а къил авачир суварани дагълара, цукъ акъудна, пугъуз тежер къадар гульувшан жеда. Цукъверин гъияй сувара къвач эцигдай чка жагъидач. На лугъуди, тъбиатди сувара цукъверин гамар, халичаяр экъяна. Ихътин гүрчегвилай лезет худ тавуна жедани мегер! Муслимуллағы муаллим мукъвал-мукъвал мектебдин аялар галас гъя ихътин экскурсира жедай. Гзаф вахтара Кетин дагъдин кукъвал хаж хъун, дагъдал элкъуын, Нисин эчэз, Цилингрин тамуз фин, Ахнигар тъвар алай чакдиз фин адедтин кардиз элкъенвай. Аяларни гъакъван шад, сад-садав меслятту тир а вахтара. Чехи классра авай аялрий Кетин дагъдин кукъвал тефей аял бажаът амуъздавай хуре.

- 1973-йисан мартдин варз тир. Нянрихъ теж хъиз Гүлмегъамед муллим атана акъатна къвализ. Ваз колхоздин конторадиз партактивдин собраницидиз эверзана. Мярекат гъя чаван райондин сад лагъай секретарь Д. Закерхаева тухузтай. Ада лагъана: "Колхоздин председателдин визифаяр квел тапшумышзана. Рази яни?" "Собраницин иштиракчияр мянгътэл хъяиди хъиз хъанай заз", - риклек хизиза муаллимди.

Цийи къалахдих галас таниш хъана, хуруун майишатда къалахздавай ксарихъ галас ихтилатар авуна, "Цийи жуъреда" тарсар гүн, маса жуъреда къалах тешкилун къисмет жезва Муслимуллағы муаллимдиз. "Гъелбетда, мектебда аялрихъ галас ийизвай къалахни колхозда зегъметчирихъ галас ийизвай къалах дидай тафаватлу тир", - лугъузва умумур акунвай агъсакъалди.

Цийи къалахдих вичин четинвилер, къетленвилер, ювата татугайвилерин авачиз тушир. Сифте нубатда цийи председателди колхозда къалахунин низам мянгъемариз башламишна. Нетижада колхоздин майишатдин вири хилера бегъер алатай йисариндалай саки 50-70% артух хъана. Гъам - майдарвалин, гъам магъсулдарвилин рекъерай.

Лап разивалдай виниз тир нетижаяр хъа-

на лапагрин къадарда. Са суъру цийи жинсинин диде-хипер арадал атана. Гүгъульдай дагъларин шартлара хъсан дурумлуп лапагар хъун патал Гутумрин хурий мад жинсинин гъверер гъана. И йисара чубанар тир Агъамироев Рамазан, Алиев Рамазан ва са жерге маса колхозчир шабагъриз лайхху хъана. Лагъана къанда хъи, Мурадова председатель яз къалахай къуд йисарал вахтунда Кыуучхур Саидан тъварунхъ галай колхоз гъамиша райондин шабагъриз лайхху хънай. Некъедин патахъай лагъайтла, гъам ацаа вай калерин къадар, гъам гъар са каликай ацаа вай некъедин къадар йисалай-суз артух хъун атедиз элкъенвай.

Къалах и къайдада тешкилнавайвилай 1975-йисуз республикадин хуруун майишатдин министерстводи колхоздиз, шабагъ яз, УАЗ машин гана. Ихътин цийи машин дөвирдягъеле я райкомдиз, я исполкомдиз авачир.

Алафрин мянгъем база - им колхоздихъ агалкунар хъунин замин я. Икл, 1975-йисуз Бугъдатепеда люцернадинни чиг гъажибуздайрин 1000 тонн, Кумухърал 75 тонн сенаж гъазурнай. А вахтунда Кумухърин хурини чи колхоздал эхлянавай. Гъя са вахтунда Кыуучхуррин колхозди Кыурагъ райондин маса майишатризи күмекар гузай. Икл, Гелхенрин, Шимихуруун совхозар, Къеплирин ва Бахчугъирин колхозар самаралди таъминарзай. Арандин зонада авай вири майишатрилай фад Кыуучхур Саидан тъварунхъ галай колхозди, пучвилериз рехт тагана, хъсан ери аваз гвена гвена къутягъздавай. Ихътин къени къалахар райондин къиле авайбуруни фикирда къазвай. "Дағъдин булах" газетдиз гъя йисара, "Аранда виридалайни фад" къил гана, Кыуучхур Саидан колхоздин агалкунирай еке мақъала ақъатнай. И кар колхоздин председателди, еке межлис-сувар тешкилуналди, фермадин патав вахтуналди эцигнавай кларапасдин къалер къаршиламишнай. Анал къенкъечи комбайнериз пулдин пишкешарни ганай.

1977-йисуз, колхоздай экъечина, мектебдиз къалахал хъфена. Къве йисалай са тиммил артух мектебда къалахна, 1979-йисан иондиз хуруун советдин председателвиле хъяна, 1987-йисалди гъана къалахна. 1987-йисуз мад мектебдиз хъфизва Муслимуллағы муаллим. Гъя и 1975-йисуз Бугъдатепеда мектебдин директорвиле тайинарзай. Ина къалахрин тум-къиль авачир. Мектебрин къургулу дегиши жезвай, 11-клас авай мектебар арадал гъизвай йисар тир. Тадидаказ мектебдих къве класс акал хъувуна, мастерскояр тадаракламишна. Гъайиф хъи, райондай гайи къумек авачир.

Чирхираар жагъурна, гъабурун къумек-далди къуд станок гъана, кардик кутуна. Директорвиле 1997-йисан октябрдади къалахна. Алай вахтундани мектебдих галас алакъаяр хузыза, лезги чалан муаллим яз къалахзана. Къалахар авур, къуллугърал хъайи вахтара Муслимуллағы муаллим са къадар шабагъриз лайхху хъана: "ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гурумметдин грамота", "РФ-дин халкъдин образованындан отличний" ва маса шабагъриз, пулдин премийзиз.

Мукъвара вичин 85 йис тамам хъанавай насыгъатчи, районда сейли, хуре-къиале гъурумет къазанмишнавай Муслимуллағы муаллимдиз чна агаънавай яшар риклек сид-къидай мубаракзава.

Гъажи Къазиев

Мукъвара вичин вири умумур муаллим-виллин баркаллу пешедиз бахш авур педагогвиллин зегъметдин ветеран Паша Агъмедович Мамеев вичин 80 йисан юбилей къейдна. И лишанлу вакъиадихъ галас алакъаяр яз, чаз къе са шумуднесилдиз чирвилерни тербия гайи муаллимдикай къурьу съуббет ийиз къланзава.

Яхчурни цүд йис идалай вилик, 1971-йисуз, Кыурушин хуруун юкъван школадиз, ДГУ-дин математикадин факультет ақылтларна, жегъил пешекар Мамеев Паша Агъмедович хтана. Школадиз вегъе сифте камунихъ галас Паша Агъмедовича вичин вилик шартл эцигна: аялриз тербия вуч ятла чирун, абур зегъметдал рикл алайбурс яз вердишарун, аялар садвал авай битав колективдиз элкъуырун, диде-бубайриз вафалубурс яз тербияламишн. Зегъмет чугвазвай йисара ам и макъсадар къилиз ақъудиз алахъна...

Алай вахтунда пенсияда аватлани, ада жегъил несилириз насыгъатар гун давамарзава.

Паша муаллимдин тарсарин еридиц школаяр ахтармишиз атай республикадин образованындинни илимдин министерстводин экспертийный комиссиядин членрини еке къимет ганай.

Паша муаллимдин къалахдихъ гъамиша хъсан нетижаяр хъана. И кардин сир квекай ибарат я лагъана хабар

Ада тарс гайи аялрикай къе тівар-ван авай алимарни муаллимар, дұхтурарни карчир хъанва, вирида чииз гайи умумурдинни чирвилерин тарсарай муаллимдиз саърай лугъузва. Паша Агъмедовичан тъакъисаъ зегъмет "Россиядин Федерациядидин умуми образованын лайхалу работник" лагъай тівар-целди, "Зегъметдин ветеран" медалдадыл ва гурумметдин са шумуд грамотадалы къейднава.

Мамеев Паша Агъмедович 1941-йисуз Докузыпара райондин Кыурушин хуруун майдардин хизанда дидедиз хъана. 1951-йисуз ам сад лагъай класс-

Мектебдиз бахшнавай Умумур

къуртла, къурелди жаваб туз жеда: пешедив рикл газэ эгечүн, аялар къан хъун.

Хейлин йисарин тежриба авай муаллимдин тарсарни къетлен жуьреда къиле физвай. Мисал яз, ада тарсун гудай тапшуругъяр виликамаз, аялрин алакъуныз килинга, пуд чкадал пайна, гъазурдай: лап хъсан чирвилер авайбуруз, юкъван дережада къелзавайбуруз ва къелунин рекъяр гурумъяна амукъазавайбуруз. Нетижада аялар чин вилик эцигнавай месэлайрин гъавурда фад гъатздавай. Гъя икл, гъар са тарсуниз дикъетдивди гъазур хурунин нетижада яз, П.Мамеева тарс гузай аялри гъар йисуз школада, районда ва республикада къиле тухузай олимпиадайра иштиракзавай, хъсан чаярни къазвай. Математикади ЕГЭ вахкадайла, Паша Агъмедовича тарс гайи аялар гъамиша тафаватту жезвай, абуру еке балларни къачузвай.

Паша Агъмедовича гъисабазавайвал, аялрихъ еке агалкунар хъун патал методикадин цийи жуьреяр жаъжурна, алай аямдин технический тақыярикай, компьютеррикай, интернетдикай мен-фят къачуна, тарсар аялар гъавурда гъатдайвал регъят къайдада тешкилна къланда.

Ада математикадинни физикадин муаллимрингин методикадин тешкилатдин руководитель яз къадар йисалайни гзаф вахтунда къалахна, жегъил пешекариз гъамиша къумек гана.

Паша Агъмедович школадинни хайи хизандын арада тафават тун тавур кася. Ада гайи тарсарин ери неинки школадин муаллимри, аялри, абуру диде-бубайри, гъакъни республикадин образованындин министерстводин, Хасавюрт райондин администрациядин образованындин отличний къейднава.

Образованын хиле зегъмет чугвазвай йисара Паша муаллимди агъзурдаға агаънавай аялриз чирвал гана жеди.

Лацу халат алайбур

РикI - МИХЬИ, ГЬИЛ - КЪЕЗИЛ

Асият МИРЗАЛИЕВА,
Хазран КЬАСУМОВ

Инсанрин къилихар, хесетар хыз, абуру хкязавай пешеярни жуьреба-жууре я. "Гыи пеше инсанар, общество патал гзаф гереекди, вожиблуди я?" - лагъай суалдиз гъарда са жууре жаваб гуда. Рикел Лезги Няметан ширидин царап къвезва: "...Тир-mla са ферли къвалерин устmlap, хаждай виниз зегъметди зи тlvar... Гзаф гудай за ватандиз хийир, гъилер - фяле, rikl къвалах хънайmla..."

Чифирдалди, медицинадин работникрин къвалах виридалайни гереекди, вожиблуди тирди садавайни инкариз жедач. Хъсандиз къвалахзавай медицинадин са къуллугъчидикай багъри "Лезги газетдиз" мақъяла хъынин фикир аваз, чун Сулейман-Стальский райондин больницидадин къилин дуихтурдин везифаяр вахтуналди тама-марзаван Мевлидин Алиомарована патав фена. Амма хъсандиз къвалахзавай, агълийрин патай гъуремет авай медработникдин тъвар къун адаз регъят акъвазнач: нин тъвар къян, нин - такъян? Тежрибалу, хиве авай везифаяр намуслудаказ къилиз акъуд-завай пешекарап ЦРБ-да гзаф ава. Гыи и арада, рак гатана, кабинетдиз къужаҳда 5-6 варз хънавай аялни аваз са дишегъли атана.

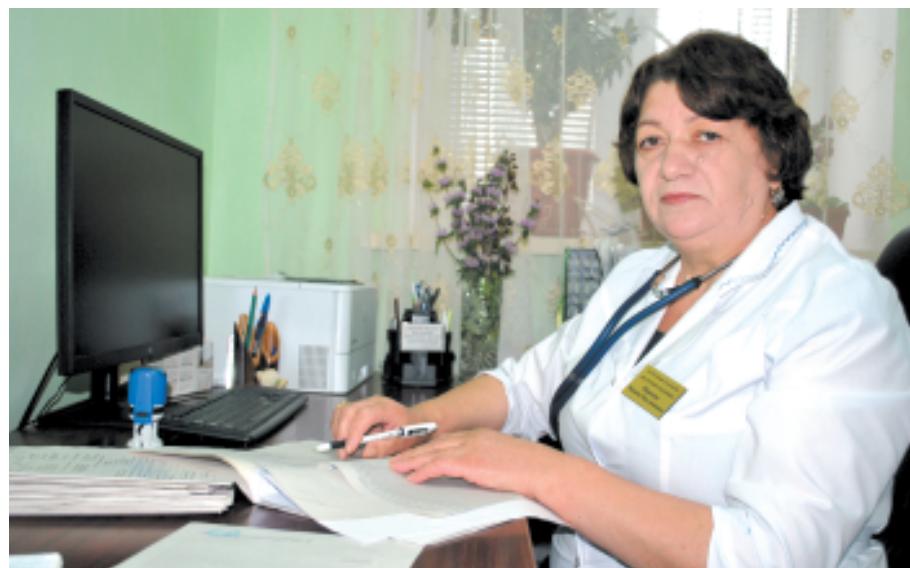
- Мевлидин стха, зун аял газ больницида тамам са гъафте хъана, - лагъана дишегълиди. - Вири и ийкъара зи аялдихъ Мадина Муслимовнади чешнелу гелкъуюн тешкилна. Аял сагъ хъхъана, чун къвализ хъфизава. Чна Мадина дуихтурдин ва аялрин отделенидин вири медработникриз чухса-гъул лугъузва.

Вич "кlevяй" акъудайди гъисс авур Мевлидин Алиомарова, чина тимил хъверни аваз, алава хъувуна: "Күл суалдиз им зи патай жавабни хъурай. Гъакъытдани, Мадина Муслимовна хъсан пешекарап, рикл ми-хъи инсанни я".

Райбольницидадин аялрин отделенидин заведующийнеле къвалахзавай **Мадина МАМЕЕВА** чизни тежрибалу дуихтур, хъсан инсан яз фадлай чизвай.

Катран мукай кард къарагъда лугъудайвал, Мадина хууре, районда чипз халкъдин патай еке гъуремет авай сийидвияр тир Муслимовна Абидаттан чехи хизандан дидедиз хъана. 4-классдан къван руша Сийидирин хууре къелна, 10-клас къуншидайлай Курхуруел аялтларна.

М.Мамеевади лугъузувайвал, дуихтурви-лел адан гъвечи чавалай рикл алай. Школа

акъалтлардайла къхей сочиненидиз "Закай дуихтур жеда" къил гунни душушъдин кар тушир. Гыи ик, 1976-йисуз юкъван школа лап хъсан къиметар аваз аялтларай руш Да-гъустандин медицинадин институтдин педиатриядин факультетдик эчекчина. 1982-йисуз анаг аялтларна, зегъметдин рехъ Мадина Муслимовна ва отделенидин медсестраяр азарлу аялрихъ хъсандиз гелкъвезва, абурун гъакъындай къетлен къайгъударвал ийизва.

1986-2005-йисара М.Мамеевади Къасумхурун больницидадин садакай масадак акатдай азаррин отделенида дуихтур-инфекционист яз къвалахна. Гиппократан къинез вафалувал къалурзавай дуихтур, масадан дердиникай хабар къадай инсан тир Мадина Муслимовна, больницидадин руководство-ди, амай медработникири теклифунади, ЦРБ-дин аялрин отделенидин заведующийнеле тайнарна. Жавабдар и везифаяр ада узяядақаз къилизни акъудазва.

М.Мамеевади чаз лагъайвал, аялрин отделенида медицинадин 15 къуллугъчили къвалахзавай. Абурухъ виридахъ къвалахдин гзаф йисарин тежриба ава. Кылди къачуртла, отделенидин пешекарап са вацралай 18 йисал къедалди яшара авай аялрин сагъламвилин къаравулда акъвазнава.

Чаз акурвал, аялрин отделение капитальнидакас ремонтнава, ана миҳын вакъуя. Отделенида 33 чарпайдин чаяр ава, палатаяр герек вири шейэрләди таъмин я. Дарманар, ралар, герек маса затарни авазва. Азарлую сагъар хъувунин жигъетдай ФОМС-ди гузай планарни отделениди та-мамарзава. Вири и къвалахрик, гъелбетда,

Мадина Муслимовнадин зегъметдин ва чалишишилдерин еке пай ква.

Чаз отделенидин палатайра начагъ аялар гвай дишегълийрихъ галаз ихтилатардай мумкинвални хъана. Ик, А.Мегъамедовади, Р.Селимовади ва масабуру лагъайвал, Мадина Муслимовна ва отделенидин медсестраяр азарлу аялрихъ хъсандиз гелкъвезва, абурун гъакъындай къетлен къайгъударвал ийизва.

- Дарманрикай, рапарикай хъиз, аялриз Мадина дуихтурдин ширин меңекай, къезил гъиликани күмек жезва. Бицекар сагъар хъувуна, чи риклер шадарзавай Мадина Муслимовнадихъни шадвал кутадай крар, риклин динжалв хъурай! - алхишна дидейри.

М.Мамеевади чаз лагъайвал, коронавирусдин түгъвалиди, вири медработникрин хъиз, аялрин отделенидин дуихтурин къайгъурни артухарнава. Ятланы абуру ажузвалзава, хиве авай везифаяр намуслудаказ къилиз акъудазва.

Мадина Муслимовнадин яргъал йисарин намуслу зегъмет Дағъустан Республикадин здравоохраненидин министерство-дин, райондин больницидадин руководство-дин гъуреметдин грамотаяр ва пешекарвилин рекъяр къилин категория гуналди къейднава.

- Азарлу яз больницидадиз гъай аялар сагъар хъувуна къвалериза рахкорун - им дуихтур патал виридахъ чехи шабагъя, я - лугъузва Мадина Муслимовнади.

Чи мурадни Мадина Мамеевадихъ четьин, гыи са вахтунда виридахъни вожиблиу ва гзаф гъуреметлу дуихтурвилин къвалахда мадни еке агалкъунар хъун я.

даева-Мегъамедова чин насигъатчи яз гын-сабзава. Зур асиридилай виниз гыи са чадал зегъмет чуугун, вичин буржи дериндай анна-мишун, жегъил дуихтурриз хъсан чешне къа-лурис алақъун - ибур гъвечи агалкъунар туш.

И мукъвара зун Саният дуихтурдин патал фенвай. Жуван нубат гульлемишиз, кабинетдин ракларийхъ галайла, зун анихъ акъвазнавай районэгълийрин ихтилатрин ша-гъид хъана. А келимайрини зун къелем гъилье къуниз мажбурна лагъайтла жеда.

Абуру Саният дуихтурдин ширин меңихъ аламатдин къуват авайди къейдзай. "Белки, раб-дармандин хъакъван гужлу къуват авач жеди", - са сивяя хъиз лагъай-най абуру. Эхъ, чи сагъламвал хъунин карда галатун тийижиз, намуслудаказ зегъмет чуугзвай вири дуихтурриз аферин!

- Заз жуван ирид хтулдин вилерай абурун баҳтлу гележек акъзвава. И къвалах, бел-ки, заз Аллагъедин патай баҳт яз ганатла? Жувакай датланы азарлуйриз са гыи дере-жада ятланы күмек хъайивиляя за жуван веледрин ва хтулрин вилик жув узяягъ яз гъасибзава. Мад идалай чехи баҳт жеда-ни! - лагъанай Саният дуихтурди, са сеферда чи арада сүзгъбет хъайила.

Чи мурадни Саният дуихтурдин хизанда мадни хушбаҳтлавал, зегъметдани адан къуватар артух хъун я.

Буржидиз вафалу яз...

Абдула СЕМЕДОВ

Эхиримжи вахтара жуван бедендин сагъламвал са акъван хъсан туширилляя зун мукъвал-мукъвал дуихтурин патав финиз ва абурувай күмек тлалабуниз мажбур хъана. Абурухъ са шумудакай за макъяла-ляяр къиенай, жуваз күмек гайи дуихтурриз чухса-гъул лагъанай. Алай вахтунда дуныядиз чканвай түгъвалдикай хъун патал ингье мад чун дуихтурризай күмек тлалабуниз мажбур я. Инал разивилелди мадни са кар къейд ийиз къланзава: гыр юкъуз дуихтурин патав къвеz, азардиз акси рапарязавай районэгълийрин къадар артух жезва...

Коронавирусдин азардик начагъ хъайила, заз райбольницидадин са жерге дуихтурри чипай жедай вири жуьредин күмекар гайдиди за рикелай алуудзавач. Заз сифте нубатда **БУДАЕВА-МЕГЪАМЕДОВА** Саният дуихтурдин тъвар къун кутугнаваз акуна. 50 йисалай виниз райондин агъалийрин къуллугъда акъвазнавай адан гъилийкини ширин меңекай гзаф азарлуйриз да-ва-дарман хъана.

Къвалахдин вахтунда Саният дуихтур, вичин яшаризни килиг тавуна, датланы гъе-рекатдик кваз жеда. Сад ава - къин къун, садни - жува хъяновай пешедиз жув гъакъы-къатдани, рикливай вафалу хъун. Зун инан-мишя хъи, Саният дуихтурдиз и къвеz терефни хас я. Macakla хъунни мумкин туш. Райондин агъалийрин сагъламвилин къуллугъда акъвазнавай цуудралди дуихтурри Саният Бу-

"АЙБОЛИТ"

Чир хъун хъсан я

Гъазурайды - Надият ВЕЛИЕВА

- Къилин ва я риклин дамарап агаж хъянвайла, чуухлумптар (калина) түүн меслят къалурзава. Ада риклин къвалах къайдадик кутада. Мадни риклин къвалах диз лимондикайни гзаф хийир ава. Гъавиляй эфирдин ягълудалди девлетгул тир лимондин чакал гъар юкъуз жакъун хийир-лу я.

- Плазарар, къур акъватна, хъиткын-навайла, ийкъа 3-4 сеферда абурувай фан квас гүцілди. Квас гүцілай сифте ийкъа-лай къур акъватун алатда, плазарар хъуль-түл жеда.

- Атеросклероздин азар авайла, 40 г. яру инжи векъин пешерал (клевер) 40 процентдин спирт илична, 10 суткада тада. Ахпа ам къузна, нисинин фу недалди ва я кусдалди вилик чайдин къве түруна авайди ишлемишда.

- Дамарра ивидин гъерекат йигин хъянвайла, хъирекдин са түруна авай туутун пешерал са литр газтай яд илична тада. Гъалимадин 20 мл ишлемишна, са тимил вахт арадай фейила, дамарра ивидин гъерекатдин йигинвал апчумда. Эгер ам гзаф агъуз аватнаваз хъайитла, хъваз-вай настојакадин къадар тимиларда, тимил аватнаваз хъайитла, къадар гзафарда. Гыи икльвадай къадар жува тайнарда. Дамарра ивидин гъерекат мукъвал-мукъвал жаҳзайвайбуру ихътин настойка 10 юкъуз хъказ, 10 юкъуз ял яда.

- Дуркунар тлазвайвилин сифте лишанар малум хъайила, хъирекдин са түруна авай бруsnикадал са истикан раз-вай яд илична, 2 сядта тада. Ахпа ам къузна, ийкъа 3-4 сеферда фу недалди вилик хъирекдин 2 түруна авайди ишлемишда. Сагъарунин вахт къве гъафте я.

- Вилерин экв хъсанарун патал, 2 истиканда авай жиккайрал 2-3 литр яд илична, зайдиф цал эцигна ргана, 2 сядта тада. Ахпа азаз шекер алава хъувуна, экунхаш вакънихи 1/2 истиканда авайди хъвада. 3-4 вацралай вилерин экв хъзи жеда ва чуулуп лекъинин къвалахни къайдадик акатда.

- Беденди хамунин азар кваз квал акатнавайла, са ведро циз 100 г картуфдин крахмал вегъена, ванна къабулда. Ада квал секинарунис күмекда.

- Ялар тлаз, ирик къевзайвайла, ли-лиядин цуккведикай менфят къачуда. Къуурнавай лилиядин цуккверал медицинадин миҳын спирт илична, 2 гъафтеда тада. Ахпа ийкъа 1-2 сеферда япариз 1-2 стилл вегъеда. Са шумуд ийкъалай япарин тлал секин жеда, ирик авахъун акъвазда.

- Шивитдин хъчадикай миже худна, памбаг къежирна, 15-20 декъиқада вилерал эцигун гзаф хийирлу я. Ихътин къаришмади катараракта ва глаукома авайбу-рузни хъсан күмек гуда.

- Газар дадлу майва хъунилай гъейри, адахъ микробиз акси лишанарни ава. Эгер газардин са күлс жакъвайтла, сиве-вай микробин къадар тимил жеда.

- Мукъвал-мукъвал нерай иви къвез хъайитла, турп ракъай яна, миже худна, шекер алава хъувуна, ийкъа 3-4 сеферда хъирекдин са түруна авайди хъун меслят къалурзава.

- Къатидаказ къил тлазвайла, 3-4 къацу чичеирин лацу чакар ргана, абурун яд хъун меслят къалурзава.

- Метлерин жалгъайра тлал авайла, чайдин са-са түруна авай къел, сода, горчица, уксус вири сад-садак какадарна, метлеривай гүцілна, цеплофандалди къевирна, 2 сядта тада. Ахпа чими цай чукъхун хъйнида. Икль са шумудра ийда.

- Пакун твларин арайра (межре-берная) невралгия авайла, валерианадин настойка са тимил чими авуна, адак жуна хъсандиз къежирна, тлазвай чакадал эцигна, винелай компрессдин чарчелди ва чими шарфунади къевирда. Ихътин са шумуд процедуралу авура, невралгия миҳизиз кваҳъда.

Мердали ЖАЛИЛОВ

Лезгийрин алай аямдин яшлу писателрекай сад тир **Назир МИРЗОЕВАН** ийкъара 90-йис жезва. Идакай саки 70-йис ада хай чалан хазинадиз, ам виликиди тухуз, художественный рангарикай гъикаятдин гүзел парчаяр храз, руьгъдин къетен женинлиз бахшна.

Умуръдин хъутларпи ам алах хыз гатана. Виридалайни агъурди касдивай вилерин экв (ишигъ) къакъудун я.

Ада хайди тир Смугъулрин хуре вичин вири къанажагълу, сагълам йисар (умуръ) ақалтзавай несилар халисан ватандашар яз, хай чилел ашуку, инсанвилини ерийриз мягъкем, гележедихъ инанмиш къегъалар яз тербияламишишуниз, абуруз биологидин илимдай дуъз чирвилер гуниш бахшна.

Писатедин дуст, бажарагълу журналист, шаир ва гъикаятчи Абдулрашид Рашидова вичин хейлин макъалайра Назироакай лаъвана:

- Гъеле 10-класс күтаягъна, хуръун билиотекада къалахиз хъайи йисара ктабрин

алемда гъатай жегъилдиз яратмишдай гыссер, бажарагъ къисмет хъана. Гъа йисарилай башламишна, Назира "Цийи дүнья" газетдин къавалав тешкилай, Дагъустандин халъкъ-

дин писатель, рагъметлу Къияс Межидова регъбервал гуз хъайи "Самурдин сес" литобъединенидин ва газетдин къвалахда активни-даказ иштиракиз хъана..."

Ибур, заз чидай делилралди, алатаи XX асиридин 60-70-йисар тир. Гъеле Миргагърин юкъван школада къелзмай за, Назир Мирзоеванъ ва Абдулрашид Рашидовахъ галаз санал Махачъкалода 1962-йисуз кыле фейи Дагъустандин жегъил писателрин совещанида иштиракнай. А чавуз къелемдин и Чехи стхайрин са шумуд цүд хъсан эсерар (гъикаятчар, басняр, шириар, мажараляр) газетризни журнализи акъятнавай.

Назир Мирзоеван хатл, гъа вичи тарс къячур устадар - Къияс Межидованни Хуръур Тагыран, Алирза Саидованни Межид Гъажиеван хыз, михъиди, чалан рангламишдай та-къатралди девлетлуди, фад гъавурда акъадайди я. Адан гъикаятчин, гъуьнулай повестринни сюжеттар, образзин тамамвал устадвилин жиъетдай вини дережадинбуря.

"Коммунист" (гила "Лезги газет") газетдиз акъатай гзаф эсеррай Назир Мирзоеваз кутугай шабагъар, дипломар гайдидини чи рикел алама.

Н. Мирзоева 1954-1958-йисара Дагъустандин пединститутдин (гила ДГУ) естественно-географический факультет ақылтларна. Идалай кулухъ ада Осетиядин госуниверситетдин биологиядин факультетдани кел хъувуна (забочно).

Хуръун муллум ва машгъур мухбир айисара са шумудра хуръун ва райондин советриз депутатилени хъяна.

1976-йисуз адан зегъмет "Знак Почета" орден гуналди къейдна. Ибурад "РД-дин халкъдин просвещенидин отличникдин" ва "РД-дин лайхлут муллум" лагъай гъуьрметдин тъварарни алава хъъвана.

Н. Мирзоеван къелемдикай "Цульверин ваза", "Къизилдин хтар", "Цаз алай цукъ", "Рагъ циферикай хкатна", "Ватандиз хъша", "Талисмандин зункур", "Турфан" ва гзаф маса ктабар (гъикаятчар ва повестар) хкатна. Адан эсерар чи мектебрани колледжра, вузра къелзва.

Вичин вири яшара, винидихъни къейднавайвал, Назир Мирзоева "Лезги газетдихъ" галазни сих алакъа хвена. Гъатта вилер зайиф хъанвайлани, ада чав гъикаятдин самбар эсерар агақъарна.

Писатель Каспийск шеърда вичин багъририн патав яшамиш жезва. Чна ада зва багъриризни 90-йисан юбилей риккин сидкъидий мубаракзана.

Агъадихъ Н. Мирзоеван эсеррикай чап-зва.

Назир МИРЗОЕВ

Нефес дар хъана

Эгер жуван бедендик са живзи къванни на-мусдин къел квайди ятла, а къел вакай, къван-цин, накъвадин къаник кутуртлани, хкатдак. За зун вуж ятла чирдай. Вучда, жувак чарадаз писвалдай ният квач ман. Зун къван хатур-бенде кас цавун къаник, чилин винел алач.

Къве яис я, зун ревкомдин председател-виле хъяна. И къве яисан къене за хуръун-видин къилелай са члар къванни атланач. За-вай, тахъайтла, амайбуру хыз, писвилер, яр-гъал ақвазна, гъуынти ягъиз, гъуд юзуриз, жув алай чка къалуриз жедачни? Де лагъ, я стхак, зун квельди алач ятла.

Дуъз лагъайтла, бубайрин мисал авайди я: "Цүд 10-класс къил хура туна яшамиш жедай-далай са 10-класс къажана къейитла хъсан я". Гила, залай са карни алакъада лугъуз, зал хъуръунарзазвайбуруз чирда за, яваш садра.

- Яда, бухгалтер, документар авай шкафдин къилегар зав гице, - лагъана, за чин чурна, бедендик зур кваз. - За колхоз ревизия ийзва!

- Ревизия ийзватла, лап хъсан, - лагъана ада, разивал кваз. - Ада зи виликай тъвал гвадардай вуч ихтияр аба? Зун жемятди хъя-навай итим я. Зи далудихъ... Эй, вири гафар за инал лугъудач...

Гъасътда жуван членриз эвериз туна, абу-рухъ галаз заседание тухвана. Абурукай сад хипер гысабиз, сад малар тъисабиз, сад склад-чилик мемекъуртлер винел ақыдиз ракъурна. Эхирки, за абу зи къуллугъда са къвачел ақ-вазарнава. Гъавурда ақызвани? Са къвачел!

Нисинин тахъаммаз, вири хтана. Гъарда вичи авур къалахдин патахъай еке-еке тал-гъаяр - актар хъяна, зи вилик столдад эциг-на. Зун документтив эгечина. Пать, колхоздин идарадик акатай юзун квез акуна къандай! Күн, мелъунди ягъайбур хыз, сивер алахъна, гъилер күрс хъана амуқъдай. Күнне им, са рахунни алачиз, гъафте базардай къадай. Исятда зи гаф закун я. - Кар авачирбур вири экъеч! - парабур экъечина.

- Бригадирар ақываз! - ақывазна.

Ингай виликиди бағынин бағыманчияр чун я, и еке бағылар чна яратмишнавайбуру я лу-гъуз, кекъвезвай хиперин бригадирин бригадирар заз столдин къвалиаривай ақвазмачир.

Абуру верчкер хыз авай. Колхоздин пред-седатель лагъайтла, гъа-гъа-гъа! Адакай мад рахун хъийимир. Ада түшундай къван тупла-рал хирерзавай.

- Яда, къеңе нисини хъанва, хъифидачи? - къал ква бухгалтердик. Ихътин амалралди си-

къериз зун маса къаҷуз къанзава, - фикирна за. Гъич садавайни зун маса къаҷуз женини! Закни жуваз бес къадар къиплетумвал квайди я. Жемятдин итимди жаваб жемятдин вилик гузай-ди я. Хамуниз тъаънавай къве күкраз килигна, жувавай жув маса гуз жеда! Абуру гудай са лухма фуни са румка эрекъ чипин күкъвахъ га-лукърай! Зун ахътинарзазвайбуруз мутьгъет итим туш...

- Агъан, жагъизва. Ингье чуру акт: бригадирди тукъуна, вичин танишдиз ганвай хипен акт. Председателдини бухгалтерди шуп хъувунвай пулдин, нисидин, якъун бирбицлар. Ваъ-ваъ, къамал къуль илисда, вилер акъатдайвал. Экъуч хъийиз вахкуда...

Няни хъана. Документар авай шкафдин сургучдин пичет яна, зун къвализ хтана. Са

перендиляй иниз, цүкай хкатай целхем хыз,

звер кваз хиперин бригадиррикай сад атана.

Ам цавай-цавай рахазвай. Заз вичин зурб-вал къалуриз кълан, гъутарни столдад гъаль-завай. Амма, вучиз ятла, сивик хъуръун квай. Завай ақвазиз хъанач, лагъана:

- Яда, гъей, вуна захъ авай са стол хада.

Ам къаҳчудай пул захъ авайди туш!

- Хва декъий ви. Ви гъиле са еке къуллугъ

гъатайтла, вуна инсанар михъиз тукъуымдай

хъи. Пул авач, пул авач! Ибур вири чи вилик

кумай къван вахтунда пул авач ни лугъуда?

- Ада пенжер галай патахъ гъиль ярғы авуна.

- Я, зи къуллугъ гъввчиди я жал?! Чин-

ни кваз фитедай асууннавай иде зи къуллугъ

бенгениши туш. За ви хам гъикл алаждатла,

аквада ваз.

- Ина авайди гъикл я ви чандиз? - лагъана,

ада къецихъ туб тукъуэрна. Зун гъавурда

акъунач.

- Ваз вуч лугъуз къанзава?

- Хъел аттара къанзава?

- Адакай мад рахун хъийимир?

- Адак

Седак'yet КЕРИМОВА

Рикгер келүн ғазар чөмн илим я...

Умур лагыйди
 Са къакъан дагъ я къван умур лагыйди,
 Садрани күкүшрив агакъад хы гъил.
 Рехъ күтятъ тежерди, рехъ галуддайды,
 Бес вучиз адакай атудачта вил?
 Са яргъал дагъ я къван умур лагыйди,
 Датлана саврухар ракъурда хы вал.
 Къенкъе рагъ къалуриз, вун алцуариз,
 Ахпа, харув ягъиз, агудда вав тал.
 Са къариб дагъ я къван умур лагыйди,
 Циферив чилериз гъамар чукъурдай.
 Яргъариз тухвана вун синтлер ягъиз,
 Ахпа рехъ алаташ шив хыз чукурдай.
 Са секин дагъ я къван умур лагыйди,
 Низ чидай хура цлуд вулкан авай чал?
 Садбуру бархунда, бере атайла,
 Садбуру жағыдач юзадай мажал.
 Са ялгъуз дагъ я къван умур лагыйди,
 Са кулыу къван я къван чун адан синел.
 Ялгъуздиз хъфида дуньядилай вири,
 Ялгъуздиз атайвал дуньядин гъенел.

Гъажи Давуд

Са чав авай, чи цавара
 Са рагъ авай Давуд лугъур.
 Са чав авай, чи чилерал
 Са дагъ алай Давуд лугъур.
 Тур гъилевай са къвал тир ам,
 Садавайни тежедай рам.
 Са эл хузвай къватлал тир ам,
 Чи дагълар хыз, тагудай чам.
 Гъа чавалай гъар лезгидин
 Риклин къене са сир ава.
 Гъа чавалай мурадра чи
 Азаудилин са цир ава.
 Чун агудун патал женгер
 Чукур кас тир Гъажи Давуд.
 Чи риклер чехи умуд
 Кутур кас тир Гъажи Давуд.
 Халкъ шад авур, халкъ сад авур
 Айгъал кас тир Гъажи Давуд.
 Ватан хвейи такабурдив
 Къегъал кас тир Гъажи Давуд.

Гел тада

И дуньядал гъарда са гел тада,
 Ава гъардахъ гекъиг тежер вичин рехъ.
 Садбуру ваз ракъини хыз чим гуда,
 Садбуруни бахш ийда къай мекъ.
 Акъуллуда циферикай къадач дерт,
 Ада вичин варарив гъам агуддак.
 Виклер касди бахт тукъурда алахъана,
 Тукъурнавай чараданди къакъуддач.
 Тади къачур гъар вац гъульув агакъад,
 Къвал хузватла, хузытул женин адан къван?

Күкъивей чирагъ яргъалайни чир жеда,
 Чуру лампад фад тутульни гъида чан.
 Чулав цифер какахъайла, къвада марф,
 Хваларикай, кламарикай вац жеда.
 Гъар са кардик рехне кутаз алахъмир,
 Гъар са цалцам чархунални къац жеда.
 Фад атуда агъуз хилен майвайя,
 Виниз хилев гъармадан гъил агакъдач.
 Бязибуру гулыбул чурда, пер хана,
 Рик шадарун гъар садалай алахъдач.
 Гзаф тукъура, виртни тукъуыл аквада,
 Артук хъайла, бегъердини хада хел.
 Гъар инсаныхъ ава вичин тукъив рехъ,
 Гъар инсанди атлаз жеда къадай тел.
 Виклер касди зегъмет чулагъаз датлана,
 Дуньядама, аваз хъайитла чанда рикл.

Лезгияр

Ассаламалейкум, чан зи жувандар!
 Дуньядин гъар пиплен, гъар са патанбур!
 Гъикл я куб къвалер-къар, гъикл я хизанар?
 Ватандихъ цилегъ яз, хъанвани ялар?
 Гъикл я куб риклин гъал, хъсанзавани?
 Квез халкъдин адетар масанзамани?
 Лагъ, куб руыгъ, къанибур, къакъанзамани?
 Лезги чал, диде хыз, квез къланзамани?

Ассаламалейкум, чан зи лезгия!
 Дидед чал лезгидин къилин ризки я!
 Негъайтла, квакъда чи гел дуньядилай,
 Феначни шумуд са эл дуньядилай?
 Мурадрихъ гелкъвен чун, рикле хъверзай,
 Бубайрин руыгъери чаз эверзай.
 Чал хвена, дуньядал твэртан, лезгия!
 Дидед чал ватан я, ватан, лезгия!

Дуньяды

Къару жемир жуван гъалдал вун икъван,
 Фагъум ая, лугъуз тахъуй гаф гъаклан,
 Садлагъана рам ийидай руыгъ къакъан,
 Им сед авай, им гъад авай дуньяды,
 Им са вацлукъ виш банд авай дуньяды,
 Садра гулыбул хайидан рикл къадра на,
 Хуш гафарив хузытулдаказ шадра на.
 Усалвилер, ажузвилер гадра на,
 Лугъумир агъ-шуван авай дуньяды,
 Им гъахъ авай, дуван авай дуньяды.

Яцу цлар хуъда мягъек къевери,
 Жанавурап гъикл кукъваррай къелери?
 Къегъал касдиз кагъалвал гъич къевери,

Им хузытерни зулар авай дуньяды я,
 Гъар журедин гъалар авай дуньяды я.
 Кар ийиз жеч къандай журые кефиниз,
 Маса чара авач рекъе тифиниз,
 Умур гъала, тербет гана нефсиниз,
 Им атунни хъфин авай дуньяды я,
 Им тлал алай, ифин алай дуньяды я

Мел къанда чаз

Са чехи мел къанда чаз,
 Са къилин мел, лезги мел.
 Агатдайвал ватандин къилия-къилиз вири эл.
 Чан лагъана, рикл алаz къуба, Кубре агуддай,
 Шадвилерив, хузытурнив Хажалатар алууддай.
 Къе гуныгъуна амачир Вири крап тукъуырдай,
 Нур хъичириз мичирэз, Гурлу эквер кукъуырдай,
 Рехъ алатай харубур Гъанадилай абууддай,
 Клеве авай хайibur Дарвилай къакъуддай.
 Са зурба мел къанда чаз, Кагъулбурухъ гелядай.
 Кагъулбурухъ гелядай. Гъутъувер, тларвилер,
 Агатдай икл жувандар, Санал зун-вун талгъана.
 Къенивилихъ гелкъведай, Масадаз тлал тагана.
 Къуын-къуыневаз къалахдай, Къвал ецигиз, хуър кутаз,
 Къиль акахъдай виридан, Никлер цана, юг гатаз.
 Четинвилер рам ийиз, Икл умурдин яцарин
 Мурадар сад хъайила, Дагъ атуда касари.
 Къагъалбурухъ гелядай. Къвалер, гъенер, магълеяр
 Гъатай чаваз рестеда, Къенивилер къени тир
 Цир ийидай мефтеда. Цир ийидай мефтеда.
 Мел герек я, дустар, чаз, Зуракл крап агуддай.
 Эл герек я, дустар, чаз, Кагъулвилер алууддай.
 Кагъулвилер алууддай. Аквада чаз халкъдин гуж,
 Кар авурутла, сад хъана. Къубан жеда умур чи,
 Къвалахайтла, рикл кана. Чехи са мел къанда чаз,
 Гзаф ава къалахар! Гэччин чун сад-садав,
 Дегишинар къилихар! Алахъин чун патандан
 Тийиз усал синихар. Тийиз усал синихар.
 Талгъудайвал садани Чаз серкинин силихар.
 Ахпа михъи-михъелай Ахпа михъи-михъелай
 Дегишинар риклин гъал, Дегишинар риклин гъал,
 Эгечин чун къевелай Гэччин чун къевелай
 Гуныгъуна тваз дидед чал. Гуныгъуна тваз дидед чал.
 Алахъин чун чи чалан Хилер хана, къатл тийиз.
 Агатин чун чаланвай Хайи гафар къватл хъийиз.
 Хайи гафар къватл хъийиз. Шегъредиз акуудна чал,
 Шегъредиз акуудна чал. Бахтлу жервал рикливай,
 Бахтлу жервал рикливай. Хклирунар, акуунар.
 Алудин, ша, риклелай. Алудин, ша, риклелай.
 Са чехи мел къанда чаз, Са чехи мел къанда чаз,
 Агатдайвал ватандин Къилия-къилиз вири эл!
 Къилия-къилиз вири эл! Чан лагъана, рикл алаz
 Къуба, Кубре агуддай. Шадвилерив, хузытурнив
 Хажалатар алууддай.

Хайibur

Садбуру къе ялзана, гъей, къаларихъ,
 Эл сад-садал гъалдарунин гъаларихъ,
 Рехне кутаз жуван хайи чаларик,
 Герек тушир крап жезва, хайibur.

Гъар са хузытуз вичиз дигай регъв жеда,
 Гъар са касдиз вичиз къани рехъ жеда,
 Гъар гурвадин эхир къиле руҳъ жеда,
 Чал ахмурдин гарап къевеза, хайibur.
 Чехи Касди акъул ганва гъараадаз, Жуванд негъна, къеклец жедан
 Чарадаз? Чи гъал акваз, хвеши жезва парадаз,
 Чи хирери карап къазва, хайibur.

Мел къанда чаз

Къакъан дагъдай къаз жедани гъар къакъан?
 Гъар тақланда аклурдани риб, акваз?
 Ксари гаф регъведани къараан?
 Чал терьедин харап къазва, хайibur.
 Хъсан кар туш жувандакай къаятатун,
 Са илим я чара хайibur ахгатун,
 Усалвал туш ислягъвилиз акъатун,
 Къуынел залан парар къевеза, хайibur.
 Къвалер чурудай гуж гва чуру пелерив,
 Дуньяд крап тукъуырз жеч хъилерив,
 Ша хуын чна чи халкъ къанивилерив,
 Чун къл жезва, кукъвар жезва, хайibur!

Ахквазмач

Гзаф я зи юргъунвилер, галатар,
 Зи гъамарик шадвилин гъуль галатла?
 Хкаж хъанва къе гафарин тларатлар,
 Къегъалбурун къегъал крап ахквазмач.
 Пара хъанва бутутларни манатлар,
 Гъикл алуудин гунағъарни гъалатлар,
 И краиҳъ гелкъvez, зи рикл хъана тлар,
 Виклербурун виклер крап ахквазмач.
 Кагъалбурун гъиле аваз чумахъар,
 Къенибурун гъикл ийидай суракъар?
 Чуру веък хъиз чкъизва хъи туракъар,
 Зураклбурун зурап, пайяр ахквазмач.
 Гзаф хъанва къе серківерни къалгъанар,
 Тарар незва къеняй - жезва хъалхъамар,
 Яваш хъанва, секин хъанва
 балкъанар, Чи шивериз вучиз пурар ахквазмач.
 Цлай тукъуын, цивин хъанва цвереклар,
 Къе къуд патаз чкъланвайди - хъипреплар,
 Алчудариз, царцле тұна къеретлар,
 Кукъварайдан турни гъунар ахквазмач.

Иер я

Умур аку верцидай къван!
 Ийкъар авач ана гъаклан.
 Бул ятлани дагълар къакъан,
 Чи Шагъ луғур дагъ яр я.
 Риклиз хуш я зи хайи чил,
 Атлаз женни адакай вил?
 Ярап - дустар, вине яхъ къил.
 Ятла чанар сағъ, иер я!
 Зулун къарин чара я дад,
 Къуд мұғман я, хъфидай фад,
 Хуш я риклиз гаттарни гад,
 Чаз хузытуз рагъ яр я.
 Авадариз цифери тул,
 Къурай мадни булахъи зуыл,
 Аваз хурай цукъверин гъуль,
 Цавай къвазвай юргъ яр я.
 Марвард хилел таза къурул.

Ахъа хъайла хару я хупл,
 Чалал къведа чуылда кукупл,
 Чагъариизи "къагъ" иер я.
 Умур гъалун хурай чаз хуш,
 Бахт къвачик таз, гун тийин туш,
 Маса дуньядын багъ яр я.
 Лугъун тийин гафар чана,
 Крап акваз гевил хана,
 Умур багъаз къуртла чна,
 Адан гъар са чагъ яр я

Гъал тавурай

Иер я хупл экунин яр,
 Къуынвадайла цукъверив гар,
 Тибатдин гъар пилп - са яр:
 Яд - булахдин, цукъ - суванди.
 Гъатис къанда заз чуыллера,
 Рикл ала зи чи пелерал,
 Ашукъ я зун чи эллера,
 Лугъудай заз: "Чан жуванди".
 Гъар булахдин яд чара я,
 Гъар чарчардин дад чара я,
 Гъар умурдин гад чара я,
 Хизис къанда рикл жуванди.
 Алхърай зи гъиссерин сел,
 Умур къанда заз, квачир къел.
 Ярап-дустар, садрани квел
 Гъалт тавурай руғъ яванди.

Са гар бес я

Чун - зулун хъипи пешер,
 Къезил пар я тарарис.
 Чун саврух тир, хуъз тежер,
 Мұттыгъ хъанва гарарис.
 Чун - рекъеллай мұғманар,
 Хъфидай вахт мұквалил.
 Чун аялриз элкъевенва,
 Гъиссер вири гъапаллай.
 Чи риклер - шуышедини,
 Гафунивай хаз жедай.
 Чун - цразвай мұркүцлар,
 Чөредик вил кваз жедай.
 Чун - дердияр какахъай,
 Крап тукъуызмачирбур.
 Чун - къевера гъатнавай,
 Цукъвар кукъуызмачирбур.
 Чун - балкъанар катнавай,
 Гъиле пурар амайбур.
 Чун - къевера гъатнавай,
 Хиве парар амайбур.
 Са гар бес я бағынадин,
 Пешер чилив гуз жедай.
 Вуж ама чун дуньядин
 Хаарикай хуъз жедай?

Дегъне гъиссер

Гъар ачух пел ачух рикл я къаз жедач,
 Гъар верци гаф къанивилин лишан туш.
 Гъар захавал къегъалвал яз гъисабмир,
 Ваз къани кас масадбуруз жедач хуш.
 Аквазвайвал саябур туш инсанар,
 Риклер къелун гзаф четин илим я.
 Хванахавал алакъада гъар касдилай,
 Къевел дустар и дуньяды тимил я.
 Сад хътиң къве инсан халкънач Аллагъади,
 Гъар са бенде - тибатдин са эсер.
 Ам келдайдахъ гелкъvez жеда инсанар,
 Гъат тавурла, амукъда икл, хана пер.
 Хуш гафари хуш хиялрихъ ялда, гъей,
 Рикл хада ви синихдин тегънеди.
 Мецел алай гъар гаф риклин гъарай туш,
 Дегъне гъиссер хуъда риклин дегънеди.
 Аямди икл гыкъван къевел туртлани,
 Жез тахъуй вун адап лашар патал къет.
 Фагъум тийиз лагъай тек са гафуни,
 Са умурдиз гъиди эхиз тежер сед...

Зенд

Лезги пресса

Чаз иззвайвал, гъар са газетдин асул везифа инсанрал итижула ва менфятул муамматар агакъарун, жезвай цийивилер халкъдин арада фад-фад чукъурун я. И асул везифадилай алава яз, Дагъустанда хайи чалапарл чагдай акъатзавай гъар са газетди а халкъдин меденият, хайи чал хунын жигъетдай еке квалах тухуза. Милли Чалал газет акъатзаваз хүн вич а чалан дережа хажунин, меденият еримлу авунин институт кардик ква лагъай чал я.

17-июндиз Дербентда "Лезги газетдин" редакцияди тешкилай Лезги прессадин сад лагъай фестивалдин макъсадни милли прессадин гъалар раижун тир.

Къенин аям интернетдинди ятланы, басмадин та-къатрин къуват зайдин къанвач, я интернетдивай абур эвзизни жедач. Мисал яз, "Лезги газетда" жезвай вири макъалаяр, муамматар интернетдай виликамаз жа-гъизва лугъун таб итилат я. Эхъ, газетдиз акъатайдалай къулух макъалаяр махсус сайтдани чапзана. И кардихни еке метлеб ава - дуьнъядин гъар са пипле авай лезгийривай жуван чалал макъалаяр келиз жезва.

Инал заз мад са кардикай итилат ийиз къанзана хъи, фестиваль жедалди вилик чна соцсетрин къумек-далди газет келзавайбурууз гзафни-гзаф гъильгин ма-

къалаяр хуш ятла чирунин серенжем къиле тухвана. Къвед-пуд ийкъан къене чин фикирар муамматар кса-рин къадар гзаф туширтани, нетижада чир хъайвал, гзафбурууз хайи чалакай, тариҳдикай, медениятдикай кхъенвай макъалаяр бегенмиш я. Тажуб жедай делил туш, сайтдани инсанри гзафни-гзаф чалакайни тариҳдикай кхъенвай макъалайриз итиж ийизва. Яни им чи халкъдин арада чалан, газетдин игтияж артух тирдан тъакъиндай шағыдвалзазай делил я...

Туѓвалдин девирда къиле тухвай сад лагъай фес-тивалдикай лагъайта, ана иштиракайбуру ихътин мя-рекатар мукъват-мукуват тухун герек яз гъисабзаза.

Фестивалда Докъузлара районди иштирак тавунин делилди тажубайр хейлинбуру, ам гъикл хъайи кар я лагъана, чавай хабарар къазва. Са кар фаддай малум я хъи, масанрия гекъигайла, и райондин серъятра милли медениятдиз, хайи чалаз талукъ мярекатар саки къиле физвач. Маса "важиблу" месэлэяр гъялунин гъи-ляй мажал авач жеди. Эхиримжи вахтара Докъузпра-рада халкъдихъ авай республикадин газет кхъизвай-буруун къадарни тимил хъанва. Бес акъалтзавай не-силиз ватанпересвилин, халкъпересвилин чешнеяр къалурунин, абурун арада халкъдин милли меденият, хайи чал таблигъ авунин месэлэяр саимиш тийидай-бурукай яз гъисабзазани? Чна умуд кутазвайвал, ихътин месэлэяр гила райондин къиле акъавазнавай жегъиль рерьберди важиблубуруун жергедик кухтада.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Адан илимдин дережаяр

Илимдин рекье еке агалкъунар къазанишнавай лезгийрикай сад МГИМО-дин (РФ-дин МИД-дин Москвадин гъукуматдин международный алакъайрин институт. Дуьнъядин машгъурбуруукаи тир и вузда алай вахтунда 18 хилляр пешекаар гъазурзана) регионар идара авунин ва милли сиякатдин кафедранин доцент Эльвира Маиловна АМИНОВА я.

Сифтедай ада Дагъустандин политехнический институтда инженер-технологиин, гульгъунлай МГИМО-да гъукуматдин ва муниципальный крат идара авунин пешайрай чирвилер къачуна.

Эльвира Маиловнади 1985-ийсуз технический илимдин кандидат-вилин (диссертациян тема - "Интенсификация и исследование процесса пеносушки пастообразных продуктов при комбинированном энергоподводе"), 2006-ийсуз юридический илимдин кандидатвилин (диссертациян тема - "Совершенствование правового регулирования аудиторской деятельности в банковской сфере Российской Федерации") дережаяр къачуна.

Алатай ийсара ада улькведен къилин вузда пешекарвилин дережа хажна. Алимди вузда гъукумат-

дин ва муниципальный хилера бюджетрин кратиз, финансизни налогиз, регионрин ва муниципальный дережайра яшайшдин сиякатдин крат къилиз акъуддай алай ямдин алаториз, регионда яшайшдин сиякат идара авуниз талукъ дисциплинейрай тарсар гузва.

Ада Россиядин, вири халкъарин жуъреба-жуъре конференцира иштиракава, инглис чални чизва. Бажарагълу алимдин къелемдикай цүдэралди илимдин макъалаяр, монографияр, ктабрин къилдин паяр хкатнава. Вузрин студентар патал Москвада чагдай акъуднавай "Технология консервов и пищеконцентраторов", "Машины и аппараты пищевых производств" учебникрин пуд автордикай сад Эльвира Аминова я.

Жегъиль алимди зегъметдин рөхө 1979-ийсуз ДГТУ-дин илимдин къуй адада мадни чехи агалкъунар хъурай!

Квез чидани?

Цекверикай итижу делилар

Дуьнъядин вири умумър цеквер ахтармишназ серфай алимар малум я. И гъашаратрикай гзаф халкъари мисалар, риваятар тукъурунава. Тажуб жедай кар туш, абури чин къетенвилералди, ажайиб жуъреда умумър къиле тухуналди лишанлу я. Ингье са бязи итижу делилар.

- Чилел цекверин тахминан 14 агъзур жуъре яшамиш жезва. Пешекарри гъар ийсуз цийи-цийи жуърейни дуьздал акъудзаза.
- Цеквер лап къадим девиррин гъашаратар я.
- Цекверин хизанра чин арада «пешеяр» пайзай-вой дуьшшарни жезва: недай затлар дашишдай-бур, къаравулар, шарагрихъ гелкъведайбур...
- Гульле-цеквере класуниди хайи тіл гульле-дин хирен тілдиз ухшар я. И жуъредин цеквере класай чекдин тіл суткадин къене давам жеда.
- Тропикра яшамиш жезвай бульдог-цекверен

Класун инсан патал хаталу я, гъатта къинкъал гъун мумкин я.

- Алими тестикъарнавайвал, цекверивай чин заланвилелай 50 сеферда артух пар ялис жезва.
- Цекверин хизан (kleperet) цүдакайни, гъатта са шумуд миллиондикайни ибарат хүн мумкин я.
- И гъашаратрикай гъар са хизандихъ вичин тикрар тежер ни жеда, гъа низдин къумекдади абуру «жуванбүрни чарабур» тайнарзана.
- Виридалайни гъвечи цекверен яргъивилел 1 мм ала, виридалайни екедал - саки 5 см.
- Цекверин "мукъва-къилияр" хузарни чижен яз гъисабзаза.
- Зегъметкеш цеквер 3 ийсуз къван яшамиш хүн мумкин я.
- И гъашаратрикай бязи вахтара маса цеквер лукъ-виле къада, чин къунтл патал къалахуниз мажбурда.

Улькведа ва дуьнъяды

Чарасуз серенжемар

Алай вахтунда санлай Россиядин 23 миллиондилайни гзаф ксари коронавирусдин акси сифте рапар янава. Улькведен здра-воохраненидин министр М.Мурашкодин делилар "ТАСС" чеш-меди раижнава.

Хабар гузайвал, эхиримжи ийкъара Россиядин регионриз 9 миллиондилай гзаф вакцинадин комплекттар пайнава.

Къейд ийин, коронавирусдин акси рапар ягъун чарасуз се-ренжем яз малумарнавай регионрин къадар артух жезва. Икк, Москвадин гъукумдаррилай чешне къачуна, хейлин регионрин рерьберди вирусдин цийи штаммик начагъ жезвайбуруун къадар тимиларунин макъсаддалди агъалийри рапар ягъун герек тирди тестикъарзана.

Хейлин чешмейрин делилралди, Кемероводин, Ленинград-дин, Москвадин, Мурманскдин, Сахалиндин, Нижний Новгород-дин, Туладин, Твердин, Брянскдин, Магадандин областра, Моск-вада, Ненецкий АО-да, Санкт-Петербургда, Бурятияда, Алтай-да, Хакасияда, Краснодардин крайда ва масанра бязи ватандашар патал чарасуз вакцинациянин серенжем къуватда тунва.

Тагъимарзава

Евросоюзи Россиядин акси яз цийи санкцияр кардик кута-дайлай я. Идан гъакъиндай Евросоюздин дипломатиядин къил Ж.Боррела лагъанва, - хабар гузва "ТАСС" чешмеди.

Адан гафарапалди, ЕС-дин Москвадин галас алакъаяр теш-килдай къайдаяр тайнарзана. Цийи серенжемар, гуя Россияди ЕС-дик квай ульквейра международный къайдаяр чурунин гъе-рекатар давамарайтла кардик кутада лугъуз, гъеляяр къунин жуъреда тагъимарзава.

Идалай вилик ЕС-дин саммитдин иштиракчийри Украинадин гъаларихъ галас алакъялую яз кардик кутунвай Россиядин акси эко-номикадин санкцийрин муддат артухар хъувунин къарап къабулнай.

Лайихсуз амадаг

Вашингтонда машгъур вуздин алимдин фикирдади, США патал Украина хатасузвал авачир ва лайихсуз амадаг я. Адан гафар "The National Interest" чешмеди раижнава.

Къилди къачуртла, ада Украинада агъалийрин ихтиярар ва азадвал хунын месэлэяр вилив хузвай тегъердиз пис къимет гана. Адан гафарапалди, Киевди США герек авачир дявейрик кутун мумкин я.

Идалай вилик малумарайвал, военный рекъяр гузай куль-мекрин серъятра аваз, США-дин президентдин администрацияди Украинадин 150 миллион доллар чара ийда.

Есирриз талукъ шарты

Эрменистандин парламентдин депутат Наира Зограбяна Бакудин терефди военный есирар вахкуниз талукъ яз малумарнавай шарты раижнава. Идакай "Sputnik Армения" чешмеди хабар гузва.

Адан гафарапалди, ПАСЕ-дин заседанидилай къулухъ ада Азербайжандин делегациядин къил Самед Сеидовахъ галас ихтилатна. С.Сеидова ада Азербайжанда есирар амач лагъана, республикадин мулкара авай военный эрменийри лагъайтла, адан фикирдади, терактар къилиз акъуднава.

"Сеидова лагъана хъи, эгер Эрменистанди ислягъвилин икъ-рардал къул чујуртла, яни Азербайжандин мулкарин битаввал, гъа жердай яз Арцахдин мулкарин 75 процентни документалди тестикъарзана. "террористар" элкъуърна вахкуниз талукъ месэла веревирдда", - раижнава депутатти Бакудин терефдин шарты.

Ватандашин ихтиярар хузвай векилрин делилралди, Азер-байжанда аладай вахтунда 200-дав агакъна эрменияр есирвиле ама.

Алакъаяр атланва

Түркиядин гъукумдарри коронавирусдин азардин цийи штам-мар чкъланвивиляй ругуд улькведихъ галас вахтунади авиа-циядин алакъаяр атланва. "Лента.ру" чешмеди раижнавайвал, ихъ-тин малумат а улькведен МИД-дин сайтда къуенва.

Къилди къачуртла, 1-июлдилай Бангладеш, Бразилия, Непал, Индия, Шри-Ланка ва ЮАР ульквейрихъ галас авай авиаалакъаяр акъвазарда. Къейднавай ульквейрай Түркиядиз хтай ватан-дашар патал къве гъафедин карантин малумарда.

Түркиядиз Россиядин "Спутник V" вакцина агакъарнавайда-кой са гъафте идалай вилик малумарнай.

Гъалар четин я

Меркездин къил С.Собянина "ТАСС" чешмеди малумарай-вал, коронавирусдихъ галас алакъялую гъалар Москвада лап че-тин хъанва, шегъеррин азарханайра саки 15 агъзур чарпай на-чагъбуру къунва.

Адан гафарапалди, эхиримжи ийкъара COVID-19 акатзавайбу-рун къадар артух хъанва.

Трампа гайи зиянтар

США-дин президент Ж.Байденан гафарапалди, виликан прези-дент Д.Трампа международный алакъайриз еке зиян гана. Адан фикир "The Washington Post" раижнава.

Байден терефдаррихъ галас гъульшмиш хъайи вахтундани Трампа цийи президентдин къвалахадиз пис къимет гана. Трам-пан гафарапалди, президент тир вахтунда вичи гуя "Северный по-ток-2" газопровод тукъурунин къвалахар акъвазарна, амма Байдена и жигъетдай бушвал къалурзана.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Ислен, 5-июль**РГВК**

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:05 «Здравствуй, мир!» 0+
08:35 Д/ф «Русский музей детям» 2 с. 12+
09:05 «Галерея искусств» 0+
09:30 X/f «Полосатый рэйс» 12+
11:05 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
12:00 «Годекон» 0+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. X/f «Тайна синих гор»
14:10 «Служба Родине» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 «Человек и право»
16:05 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Легенды науки» 9 с. 12+
17:25 X/f «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон» 4 с.

18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Глянец» 0+
21:05 Проект «Удивительные горы» 0+
21:25 «Дагестан. История в лицах. Имам Шамиль» Часть 4-я 0+
22:05 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зренния» 16+
23:50 Д/с «Загадочные места» 13 с. 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 Проект «Удивительные горы» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (12+).
09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.10 «Мужское/Женское». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 «На самом деле». (16+).
19.45 «Пусть говорят». (16+).
20.00 «Время». (16+).
21.30 «Вечерний Ургант». (16+).
00.50 «Наедине со всеми». (16+).
01.40 «Время покажет». (16+).
03.00 Новости. (16+).
03.05 «Время покажет». (16+).
04.00 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00 «Лалаан» на рутульском языке
14:30, 21.05 Местное время. Вести Дагестан
17:15 Видеоролик МВД
17.20 Актуальное интервью.
17.45 Ревю. Читает народный артист РФ Айгум Айгумов
18.05 «Акценты».
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
16.10 «Мужское/Женское».
18.00 Вечерние новости.
18.40 «На самом деле».
19.45 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.30 «Вечерний Ургант».
00.50 «Наедине со всеми».
01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 Проект «Удивительные горы» 0+

НТВ

04.50 Т/с «Лесник». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
11.25 Т/с «Красная зона». (12+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Ментовские войны». (16+).
19.00 Т/с «За витриной», 1-4 с. (Украина). (16+).
23.10 Т/с «Женский доктор 4», 9 и 10 с. (16+).
01.15 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
02.15 Д/ф «Порча». (16+).
02.40 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
03.55 Тест на отцовство.
23.20 Т/с «Мельник». (16+).
04.20 Т/с «Карпов 3». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
07.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.05 Давай разведемся! (16+).
10.10 Тест на отцовство. (16+).
12.20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.30 Д/ф «Порча». (16+).
14.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.35 Д/ф «Нотариус», вып. 1-4. (16+).
19.00 Т/с «За витриной», 1-4 с. (Украина). (16+).
23.10 Т/с «Женский доктор 4», 9 и 10 с. (16+).
01.15 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
02.15 Д/ф «Порча». (16+).
02.40 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
03.55 Тест на отцовство.
23.20 Т/с «Мельник». (16+).
04.20 Т/с «Карпов 3». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.10 X/f «Женатый холостяк». (6+).
10.00 Д/ф «Во всем прошу винить любовь». (12+).
11.55 «Большое кино». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Отец Браун».
13.40 «Мой герой. Ольга Бузова». (12+).
14.30 «События».
14.55 «Петровка, 38». (16+).
15.10 Т/с «Такая работа 2».
16.55 Д/ф «Актёрыские драмы. На осколках славы».
17.50 «События».
18.10 Детектив «Змеи и лестницы». (12+).
22.00 «События».
22.35 «Крым. Секретное оружие». (16+).
23.05 «Знак качества». (16+).
00.00 «Петровка, 38». (16+).
00.15 Д/ф «Маркова и Мордкова. Заклятые подруги». (16+).
01.00 «Знак качества». (16+).
01.40 «Брежнев, которого мы не знали». Фильм 1.

ЗВЕЗДА

06.00 Д/с «Сделано в СССР» (6+).
06.10 X/f «Двойной капитан». (12+).
09.00 Новости дня.
09.25, 10.05 X/f «Возвращение «Святого Луки».
10.00 Военные новости.
11.35 «Открытый эфир». Лучшее. (12+).
13.00 Новости дня.
13.25 «Не факт!» (6+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Черные кошки».
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Сделано в СССР». (6+).
18.50 Д/с «Боевой надводный флот отчизны».
19.35 «Скрытые угрозы».
20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
21.15 Новости дня.
21.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
23.05 X/f «Государственный преступник».
01.00 X/f «Беспокойное хозяйство».

саласа, 6-июль**РГВК**

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 Мультифильм 0+
08:50 Д/с «Легенды науки» 9 с. 12+
09:20 X/f «Любовь с первого взгляда» 12+
11:10 X/f «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон» 4 с.
12:50 «Глянец» 0+
13:35 «Дагестан. История в лицах. Имам Шамиль» Часть 4-я 0+
14:05 «На виду» 12+
14:30, 16.30 Время новостей Дагестана
14:55 «Угол зренния» 16+
15:25 Д/с «Загадочные места» 13 с. 12+
16:10 Проект «Удивительные горы» 0+
16:55 Д/с «Легенды науки» 10 с. 12+

17:30 X/f «Шерлок Холмс и Доктор Ватсон» 5 с.
18:45 Передача на лакском языке «Альчи ва оглы»
19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20:00, 23.00, 01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
21:40 «Дагестан туристический» 0+
22:00 «Человек и вера» 12+
23:20 «Колеса» 12+
23:50 Д/с «Мир природы» 1 с. 12+
00:50 «Подробности» 12+
02:10 «Колеса» 12+
02:40 «Человек и вера» 12+
03:05 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
04:00 «Дагестан туристический» 0+
04:55 Д/с «Легенды науки»

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (12+).
09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.10 «Мужское/Женское». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 «На самом деле». (16+).
19.45 «Пусть говорят». (16+).
20.00 «Время». (16+).
21.30 «Вечерний Ургант». (16+).
00.50 «Наедине со всеми».
01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 Проект «Удивительные горы» 0+

РОССИЯ 1

09:00 «Гюлистан» на азербайджанском языке
14:30, 21.05 Местное время. Вести Дагестан
17:15 Видеоролик МВД
17.20 По следам Прямой линии с Президентом РФ
17.50 Территория искусства. Д. Октаевиан
18.15 Моя малая родина
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00, 14.00, 17.00 «Вести»
11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым» (12+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.55 Т/с «Косатка». (12+).
17.15 «Прямой эфир». (16+).
18.40 «60 минут». (12+).
21.00 «Вести». (16+).
21.30 Т/с «Большое небо». (12+).
00.00 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
03.00 Новости. (16+).
03.05 «Время покажет». (16+).
03.55 «Мужское/Женское».

НТВ

04.50 Т/с «Лесник». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
07.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.05 Давай разведемся! (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
11.25 Т/с «Красная зона». (12+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Ментовские войны». (16+).
19.00 Т/с «За витриной», 5-8 с. (16+).
23.10 Т/с «Женский доктор 4», 11 и 12 с. (16+).
01.15 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
02.15 Д/ф «Порча». (16+).
02.40 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
03.55 Тест на отцовство.
23.20 Т/с «Мельник». (16+).
04.20 Т/с «Карпов 3». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 6 кадров. (16+).
06.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
07.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.05 Давай разведемся! (16+).
10.10 Тест на отцовство.
12.20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.30 Д/ф «Порча». (16+).
14.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.35 Д/ф «Нотариус», вып. 9-12. (США). (16+).
19.00 Т/с «За витриной», 9-12 с. (16+).
23.15 Т/с «Женский доктор 4», 13 и 14 с. (16+).
01.20 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
19.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
21.00 «Сегодня».
21.30 Т/с «Задорожный». (16+).
02.20 Д/ф «Порча». (16+).
02.45 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.00 Тест на отцовство.
05.40 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

Дин

Вири инсаниятдиз чешнелу ксар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъял алим

(Эхир. Эвел - 2020-йисан 44-52, 2021-
йисан 1-9, 11-14, 18-25-нумраира)

Утбагъ ибн Гъазван асгъабдин
(Аллагъ рази хурай вичелай)
гафар (вазер)

Утбагъ ибн Гъазван асгъабдин (Аллагъ рази хурай вичелай), вич аль-Басрат ше-гъердин эмир тирла, хутбадал лагъана: "...Адалай гульбъуниз! Дугъриданни, и дуль-ня куятыгъ хуний мукъвал хъанва, ам ви-чин эхирдихъ хъфенва, адакай амайди ан-жак "кланер" я - къапуна амай кланер хъиз, чебни (къапунин) сагыби экъичавай! Къун и дульнядай вич тъч куятыгъ теже-дай чқадиз экъечда (гъамишалугъ амукъ-дай Эхиратдиз). Иной къун квев гвай ви-ридалайни хийирлу шейэр гваз (иман ва-диндар амал) экъечдайвал ая!

Чаз хабар ганва (гъадисда): Жегъен-немдин къерехдал акъвазна, анис гадарай къван агъуз пудъканни цүд ийисан къене аватда... Ятлани ам кланин агақъадач (гъа-къван чехи я ам!) Кын къазва Аллагъадал,

ам (жегъеннемэгълийрай) ацфуда! Къун а кардал ажеб яни?!

Мад са (гъадисда) хабар ганва: Жен-нетдин ракларрин къве хилен гъяркульвал яхчур ийисан къене фидай мензил къван я ва и гъяркуль ракларрин араяр михъиз ацфудай (женненетэгълийрин жемятралди) Югъ къведа! Дугъриданни, зун Пай-гъамбардихъ (къий Аллагъадин патай са-лават ва саламар хурай вичиз) галаз (сифте дин къабулайбурука) ирид лагъай кас хъанай. Чаз (дарвиле аваз), тараарин пешерилий гъеरи, недай мад са тъльнини авачир. Чи сиверин къвалариз хирер ақватна...

Садра заз (иски) аба (халат) жагъана. Ам за къве чқадал пайна: заз ва Сагъад ибн Маликэз. Жуван паюоникай за "тъквалай агъадихъ къевдайдай" авуна алуқына, Сагъадин гъахтиндигъ авуна алуқына...

Къе чакай гъар садакай жураба-жу-ре шеъзеря (улькееря) эмирахъана. Дугъриданни, за Аллагъадивай зун хънин къумек тълабазава: жуван нефсина (чанда) чехиди (зурбади) хънуникай, амма Аллагъадин вилик зун гъвечиди (усалди) хънуникай! (ат-Тарғиб).

Пайгъамбарин варисар (шариатдин) алимар я Къуд мазгъабдин имамрикай курелди

Фикъги - илим ва фикъгидин
мазгъабрин тариф (определение)

Фикъги - вичихъ еке эгъмият ва мет-леблувал авай Исламдин зурба илим я. Ам шариатдин къанунрикай ва ибадатри-кай раҳазва.

Фикъгидин мазгъабар (шариатдин къанунрин рекъер ва къайдайрин къва-тлар) ижтигъаддин мазгъабар я - Исламдин асул ва къилинбур тушири (яни къивед лагъай дережадин) ва чин гъа-къиндай Къуръандани гъадисра ачухдиз къалурзаяв делилар авачир месэлайр гъялзаяв, абуруз къимет гузай.

Ихъин месэлайринг (яни къивед лагъай дережадин) тъакындин фикъгидин мазгъабра гузай баянар (къараар) сад та-хъун мумкин я. Амма диндин асул ва къилин месэлайрал гъалтала, вири мазгъабар сад я, вирида сад хътин баянар гузва.

Ижтигъад къевелай алахъана шариатдин илим чирун, адан къанунрикай дерин чирвал къачун я. Ихъин чирвилер къа-чунай касдивай тайин тир месэлайдай шариатдин къанунрин къумекалди къа-рар ақуудиз жеда. Мужтагъид ижтигъад ийизвай кас я. Ихъин как шариатдин илимдин рекъяя виридалайни вине аеий дережадив агақъанавай алим яз гъисабза-ва ва ам диндин делилринг къумекалди (Къуръандай ва Суннадай) къилди къаарар ақуудай ихтияр авай аллама я. Къейд ийин хъи, адаz лазим къетлен шартлар ава...

Фикъгидин саки вири ктабра жу-ре-ба-жуъре месэлайриз талукъ разделар (къилер, хилер, паяр) ава. Чна и макъала-да, мисал яз, "Мұхтасару матни Аби Шу-жъа" ктаб къачузва.

1. Тлагъаратдин (михъивал къачунин) раздел (пай). Ана гъакъин месэлайрикай раҳазва: михъивал къачудай цин жуурей-рикай, гъажетханадиз финин эдебрикай; дастамаздикай (гъилер чуъхун къачунин-кай), адан ферз крарикай, ам чуъзаяв крарикай; сивак ишлемишункай; гъусул-дикай (беден чуъхункай), гъусул авун важибу тир крарикай, адан ферзерики, гъусул авун сунна тир крарикай; къавин къапарин винелай (тумаждикай авунвай, бязи мазгъабра - яцу носкийрин винелай) масғуу (протирание) авункай; тайам-

мумдикай (яд авачирла, накъвадалди да-стамаз къачуникай); нежес, яни чиркин за-ттарин жуурейрикай ва абуру алудунин къайдайрикай; дишегълийриз талукъ тир вац-ракыилер, аял хайдалай къулухъ ақат-заявай ивијар (выделения), дишегълийрин начағвилер себеб яз ақатзаявай ивијар (выделения) ва абурун къайдайрикай.

2. Клунин раздел. Ана гъакъин раҳазва: къиларин вахтарикай; къил гъар са инсан-диз важибу ийизвай шартарикай; къиларин суннат ва ратиба жуурейрикай; къилун шартарикай; къилун дестекрикай ва адан суннатрикай; дишегъидин къил итимдин къилунлай квелди тафаватлу ятла; къил чу-рзаявай крарикай; гъар са къилун ракаатрин (къилерин) къадаррикай, сегъви-саждади-кай; къил авун карагъат (нежелательно) тир вахтарикай; жемятдихъ галаз ийизвай къиларикай; сеферда (рекъе) авай касдин къилункай; жуымя къилункай; къве суваррин къилункай; рагъ ва я варз къурла, ийидай къилункай; марф (къев) тълабдайла, ийидай къилункай; (дявееда хатавал) къурхувал авайла ийидай къилункай; (алукъдай) либа-срикай; мейит фарақъат авунин ва адаz талукъ тир гъазурвилерин къайдайрикай.

3. Закатдин раздел. Ана гъакъин раҳазва: девейрилай къивезвай закатдикай; калерилай къивезвай закатдикай; хиперилай къивезвай закатдикай; абуру акахнавайла (санал алайла), къивезвай закатдикай; къизилдилай ва гимишдилай къивезвай за-катдикай; къульерилай ва емишрилай къивезвай закатдикай; алишверишдин шей-эрилай (метяърилай) къивезвай закатдикай; фитгре закатдикай (рамазандин ва-ран эхирда гузай зеэрикай); чипз закат пайна къанзаяв ксарин жууреяр (закат къивезвай ксар).

4. Сив хънин раздел. Ана гъакъин раҳазва: къаза авункай ва гъакъи хгуни-кай; иътикаф авункай (рамазандин ва-ран эхиримжи цүд юрг мискинда ақууду-кай);

5. Гъаждин раздел. Ана гъакъин раҳазва: иғрамдин гъалда (гъаждин лацу къве пек алуқайла) хвена къаны къадагъайри-кай; иғрамдин гъалдихъ галаз алақъалу тир важибу къурбандар.

(Къатлама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къыхих.

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

19-иондиз Ахцеңа футболдай гъевескар чехибурун Дағыустандин чемпионатдин 2-тур хъана. Акъажунрин къилин судьявал Марат Урдиханова авуна, адаz къумек За-ур Шамиловани Роаланд Рагъмановагана (пудни РД-дин 1-дережадин судьяяр я).

Ахцеңа райондин "Ахцах" командаин къаншардиз и сеферда Москвадин футболдин академиядин Махачкъаладин филиалдин "Динамо ВТБ" команда экъечнавай.

Акъажунрин къизгын, итижлу къугъунрин 1-пай "Ахцах" командаин хийирдиз 1:0 гы-сабдалди бегъем хъана. Ял ягъайлалай къулухъ "Ахцах" командаин тренер Артём Мирзоевани адан къумекчи, футболдин еке гъевескар Гъажимурад Парпачева галатна-вайбур жегын футболистрлардигъашар-налди къугъунрин тегъер тамад масад хъана: мугъманрин варариз сад-садан гульбъ-налз 5 туп фена. Мугъманар гъахъла ий-дай делип яз луғун, ягъый атанвай жеги-лар юргъун хъанвай жеда. Идакай ахцең-вийри менфят къачуна. Матч чқадин коман-дадин хийирдиз 6:0 гы-сабдалди бегъем хъана. 1-тур чи командаи Дербентда чка-дин, Россиядин 3-лигада, тайиндиз лагъай-та, РФ-дин ЮФО-дин чемпионатда къугъ-вазвай гүжлу футбольистрихъ галаз 0:0 гы-сабдалди къугъуванай. Икъ, къве къугъунилай къулухъ "Ахцах" командаидиз 4 хал-очко ава. Нубатдин матч мугъманвиле "Новокаякент" командаидиз гъалаз жеда. Им кар алақъадай, къастунал къеви жеъиприн цийи команда я. Адахъ галаз къугъун регъят ақваздач.

Виликди физва

1-иолдиз Ахцеңа Хасавюртдин команда-да къабулзава, абурун арада къетлен, яни супер матч гүзетзава. Бягъс акъалтай итижлуди ва четинди жеда. Вучиз лагъай-та, им Дағыустандин футбол вилик тухуз-вай тежрибада десте я. Адаz гъукумдар-рин патай дикъет, хъсан спонсорар ава. "Ахцах" командаиди къильдикай, гъелбетда, болель-щикрин къумекдик еке умуд кутазва.

Ийкъара чна, "Ахцах" клубдин прези-дент, футболдин командаидин къилин спон-сор-меценат Мегъамед АЛИШЕВАЗ нубатдин агақъун мубарак авуналди, къиле физвай чемпионатдикай ва "Ахцах" коман-дадикай вичин фикирар лугъун тъалабна.

- Дағыустанда футбольдин федерация-дин цийи президент ва къуруулушда кад-рийрин дегишилдер авуниди, аллатайбу-рув гекъигай, цинин чемпионатара итиж-луди, жанлуди ва нетижалуди жеда. Квез акуна хъи, и къугъуннин тешкилдуда къильдикай, фитгре закатдикай (рамазандин ва-ран эхирда гузай зеэрикай); чипз закат пайна къанзаяв ксарин жууреяр (закат къивезвай ксар).

■ Мегъамед стха, "Ахцах" команда хънин карда ваз къумекдай ксар авани?

- Эхъ. Къве йис вилик и карда зи тереф вич "Ахцах" командаидин еке терефдар-бо-лельщик тир РФ-дин Госдумадин депутат Мамед Абасова хвена. Ихтилат кватай чка-дал лугъун, йис вилик са юкъуз экунхъ лап фад (зун гъеле ахварик кумай) Мамед Магъарамовика заз Брянскдиз зенгда: "Вун тадиз Махачкъаладиз фена, Гъаби Нур-мегъамедован командаидин винел гъаливал къачуна къанда". И вахтунда ана "Ахцах" "Зе Шилс" командаидиз гъалаз бягъсина авай.

Вучда къван, завай гъич фикирдизни гъиз жеввачир 2-3 сятдилай зун Махачкъалада "Ахцах" командаидик кваз къугъвадайди.

Къурелди, за чахъ галаз ақжазавай коман-дадин варариз пуд туп яна, чун абурул 5:2 гы-сабдалди гъалиб хъана ва матчдилай къулухъ тадиз элкъсена Брянскдиз хтана.

■ "Динамо ВТБ" командаидихъ галаз хъайни турнирдан хвен. Мугъманвиле-затанвай жегъил футбольистар магълуб хъланаттани, разивилепди рекъе хтунани?

- Гъелбетда, дағъвийрин мугъманперес къануналрди лап вини дережада аваз. Матч бегъем хъанмазди, чна абуру гъамамдиз тух-вана, чуъхунгариз тунна. Ахла "Самур" ресторанда вичевайдакас къунагъламишна. Ихтиян мярекатра чаз гъамиша еке къумек-заявай "Самур" комплексдин регъбер Жигер-хан Сулеймановаз, гъамамрин директор Велимегъамедоваз Нурмегъамедоваз чухса-гъул малумариз къанзана. Ахцеңа турни-рар тешкилдис къумекзаявай райондин ОВД-дин начальницидиз, ЦРБ-дин къилин дүхтур-дизни баркалда! "Ахцах" командаидин къугъ-унрал гульчавалазыв, турнирра иштирак-заявай Ахцеңа райондин руководствони пар-къадар сагърай! Гъелбетда, гъарда вичелай алақъадайвал къуын кутуналди чавай "Ахцах" команда вилик тухуз жеда.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГИМОВ

Газет ииси 52 сеферда акътазва
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъял Федеральны күлгүтүндин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалайр редакцияди түкпүр хъйизва.
Макъалайр рецензия гузвач ва абур элкъевна вахкувач. Редакциядин макъалайр ин авторрин фикирар сад тахбун мүмкүн я.
Газетда чап авун патал текслинавай материялар гъянвай делилрин дүзвилин вар берчек-виллини патхажай жавабдарвал авторрин чипин хиве гъттазва.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинов проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - ПП200
Зур иисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 16.50

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан күчө, б.

Тираж 5551

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбүр къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Халисан савкъат хъана

виниз тир баллар къазанмишиз
кумекна.

"Виликдай заз ак1 авай хъи,
гуювиридалайни четинди имти-
гъанриз гъазурвал акун я. Амма
гъакъикъатди субутарна - ақал-
тай четинвал нетижаяр гъузле-
мишун я. Чна - хизандини, муал-
лимрини - баллар малум же-
далди вахт рикъик еке теспача-
вал кваз гъузлемишна. За хъсан
нетижадик умуд кутунвай... 100
балл халисан савкъат хъана. За
вирида - хизандиз, муаллимиз
гайи насиғаттар, гъевесламишу-
най ва, къилини - зи алакун-
рихъ инанмишвал авунай рикъин
сикъидай чухсағыл лугъузва",
- вичиз хас тирвал, күсни дамах
гвачиз баян гузва хъянвай агал-
кунриз гадди.

Шамил амай аялприн арада
гъамиша гъар са затүнин гъа-
вурда гъатиз кълан хъуналди, къе-
ттен акулдалди, къанажагъ-
далди тафаватлу тир. Чирви-
лер къачунин рекъе ийизвай ча-
лишишвилери ва и кардиз еке
итихъуни ада兹 мектеб къизил-
дин медалдалди ақалтлариз
ва государствовдин имтигъанрай

Түннис килигай шелени...

Фазила АБАСОВА

Магъледин сусар, хърак ку-
дай цамар гъиз, тамуз гагъ-гагъ
санал фидай: рекъе рахаз-хъуль-
рез, манияр лугъуз, чин рикъ
аладардай. Цамарикай шелен-
яр гъазурна, күлаз яна, зарафа-
тар ийиз-ийиз, элкъвена хъве-
дай. Са суса, вучиз ятлани,
амайбурулай са къадар артух
къласар къадай. Акъван гзаф
къамир лугъуз, юлдашар гъи-
къван алахъайтлани, ада садан
ванин къведачир.

Кимерал ацуқунавай къарий-
ри хурурз мукъва жезвай ше-

леяр гвай сусариз са-садаз ха-
рактеристика гудай. И къарий-
кай сада еке шеле къазвай су-
сан къаридиз лугъузва:

- Я Шагъризат, ви сусаз амай-
бурулай еке шеле къун вуна
мажбуразаваз тахбуй гъа...

- За ада са гафни лугъуз-
войдай туш. Ада вичиз вичикай
регъув жезвайвиял еке шеле
къазвайди я.

- В-у-у-в, ада вичикай вучиз
регъув хъурай?

- Квэз ада незвай къвандак-
кай хабар авач. Вичин түннис
килигай шелени къзвай ман. Ви-
рида хъиз, къадар түльна, ахпа
вирида къван шелени къурай.

Сканворд

Түкпүрдийди - К. Къалажухви

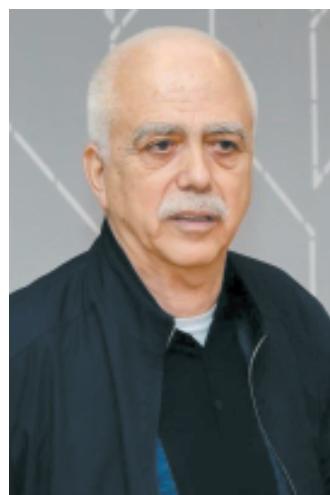
Къюмвал	Женг, гъавгъа	Аялрик акътдай хамунин азар	Перудин меркез
Хашуниз икрамза- вайди	Теспа- чавал	Кламунин чехи "стха"	Метягъар маса гузвой чка
Къапу чичик	Диде-буба амачир гъал	Къагъриман	
Тарифлу нетижа	Хиперин жинс		Этег

"ЛГ"-дин 25-нумрадиз акътдай сканворддин жавабар:

Дүзүз ЦАРАРА: Хъалхъам. Тават. Таб. Руъъ. Шагъад.

ТИК ЦАРАРА: Хъурт. Легъв. Алат. Алабаш. Абур. Баттн. Агъед.

М. Ж. Къадимов

хвена. Жуьреба-жууре йисара
Г.М.Кржижановскийдин тъвару-
нъх галай ДагЭНИН-да, РД-дин
зэгъметдин министерствода
къвалахна, ДГТУ-да, ДГУ-да ва
республикадин маса вузра тар-
сар гана. 2000-йисуз М.Къади-
мова информациядин технология
вилек тухунин месэллайрал
машгъул "Интех-Софт" компа-
ния арадал гъана.

Алимди лезги халкъдин же-
миятдин умъурдан активни-
даказ иштираказай. Махачка-
лада къиле физвай лезгийрин
саки гъар мярекатда Мариф
Къадимов аквадай. Мергъямат-
лувилин "ЛЕКИ" фонд арадал
гъунук, и тешкилатдин къвалах
вилек финикни ада чөхи пай ку-
туна.

Азад вахт чи ватанэгълиди
эдебиятдин бахшазавай. "Лезги
газетдиз" са шумудра адан къе-
лемдикай хкатай гъкайяр, кур-
руу очеркар акътнай. Алатай
йисуз М.Къадимован эсеррикай
ибарат тир къве ткабдиз (сад -
урас, мукъуди - лезги чалар-
дал) дуңья акуна. Риклел хкин,
кътбрин презентация са шумуд
гъафте идалай вилек "Лезги га-
зетдин" редакцияда къиле фе-
ней.

Мариф Къадимов хайи чи-
лихъ, чалахъ рикъ кузай ватан-
пересрикай сад тир. Адакай же-
гъилриз - хъсан насиғатчи, ви-
челай яшдиз чөхбүрүз къай-
гъудар хва хъана. Гъакъван къе-
ни, еке сабур авай, вичикай са-
дан кефини тахадай, агъайна,
заха инсан тир ам. Гъахъинди
яз ам чи риклерани амуъда.

"Лезги газетдин" редакция-
дин колективди Мариф Къа-
димов рагъметдин финихъ га-
лаз алакъалу яз, адан хизан-
диз, вири мукъва-къилийриз,
ярар-дустариз башсагълугъ-
вал гузва.

Мегъарамдурун райондин образованидин управленидин
ва бухгалтериядин пешекарри УО-да ярғыл йисара къилин бух-
галтер яз къвалах

ШАГЪЛАМАЗОВ Шагъламаз

кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз рагъметлудан хизандиз ва
вири мукъва-къилийриз, дериндай хажалат чуగуналди, башсагъ-
лугъвал гузва.

Мегъарамдурун райондин управленидин
школа-интернатдин коллек-
тивиди

ШАГЪЛАМАЗОВ Шагъламаз
кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз рагъметлудан вах Къа-
зиеva Цуьквераз ва амай вири
мукъва-къилийриз, дериндай
хажалат чуగуналди, башсагъ-
лугъвал гузва.

Алиметов Альберта Мегъарамдурун райондин Гилийрин
хуярь тир

Загыидин Абдурагъимович МЕГЪАМЕДОВ

рагъметдин финихъ галаз алакъалу яз адан хизандиз, мукъва-
къилийриз, вири хурунвийриз ва Гъажибуба Рустамовази
Къазанфар Гъасановаз, дериндай хажалат чуగуналди, башсагъ-
лугъвал гузва.

Утерянный вкладыш диплома РГЭУ (РИНХ) за №106124
2864463 (регистрационный номер 8/624), выданный 22 февраля
2018 года на имя АБДУЛКЕРИМОВА Марата Маликовича,
25.06.1991 года рождения, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редакциядай "Пак Къуръан ва адан манай-
рин таржума лезги чалал" (1000 м.), "Мугъаммад пайгъамбар-
дин (къуй Аллагъадин патай салават ва саламар хъурай вичиз)
умуърдин рехъ" (500 м.), "Исламдин эдебар, алакъар ва дуя-
яр" (100 м.), "100 тапшургъ" (200 м.) ктабар маса къачуз жеда.